

VILNIAUS UNIVERSITETAS
MEDICINOS FAKULTETAS

Išplėstinės praktikos slauga

Sveikatos mokslų instituto Akušerijos ir slaugos katedra

Viktorija Šimkonytė, II kursas, I gr.

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Slaugos studentų įgalinimą veikiantys veiksniai

Factors Influencing the Empowerment of Nursing Students

Darbo vadovas

asist. dr. Renata Šturienė

Katedros ar klinikos vadovas

doc.dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė

Konsultantas

doc. dr. Stanislav Sabaliauskas

Vilnius, 2026

Studento elektroninio pašto adresas viktorija.simkonyte@mf.stud.vu.lt

TURINYS

SANTRUMPOS	4
DARBE NAUDOJAMOS SĄVOKOS	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	6
SANTRAUKA.....	7
ABSTRACT	8
ĮVADAS	10
1. LITERATŪROS APŽVALGA	12
1.1. Teoriniai įgalinimo pagrindai	12
1.1.2. Įgalinimas aukštajame moksle	13
1.1.3. Psichologinis ir struktūrinis įgalinimas	13
1.1.4. Psichologinio ir struktūrinio įgalinimo dimensijos	14
1.1.5. Psichologinio ir struktūrinio įgalinimo sąveika	16
1.2. Slaugos studentų įgalinimo reikšmė	17
1.3. Slaugos studentų įgalinimą veikiantys individualūs veiksniai	18
1.4. Akademinės aplinkos veiksniai	19
1.5. Klinikinės mokymosi aplinkos reikšmė įgalinimui	20
1.6. Socialinės ir institucinės paramos vaidmuo.....	21
1.7. Akademinio pasitenkinimo samprata	23
1.7.1. Akademinis pasitenkinimas ir jo sąsajos su įgalinimu	24
2. TYRIMO METODIKA	25
2.1. Tyrimo organizavimas	25
2.2. Literatūros šaltinių paieškos strategija ir apdorojimas	25
2.3. Tyrimo metodas ir jo pagrįstumas	26
2.4. Tyrimo imtis	26
2.5. Tyrimo instrumentai	27
2.6. Duomenų rinkimo eiga	28
2.7. Duomenų analizė	28
2.8. Tyrimo etika	28
3. TYRIMO REZULTATAI.....	30
3.1. Pilotinis tyrimas	30
3.2. Sociodemografiniai duomenys	31

3.3. Slaugos studentų įgalinimo lygio įvertinimas	32
3.4. Studentų akademinio pasitenkinimo įvertinimas.....	33
3.5. Ryšys tarp slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo.....	34
3.6. Slaugos studentų įgalinimo ir pasirinktų demografinių veiksnių ryšys.....	34
3.7. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo subskalių tarpusavio ryšiai	37
4. REZULTATŲ APTARIMAS.....	40
IŠVADOS.....	44
REKOMENDACIJOS	45
LITERATŪRA	46
PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS	52
PRIEDAI	53
1 PRIEDAS. Pritarimas atlikti tyrimą	53
2 PRIEDAS. Mokinių įgalinimo skalė (angl. Learner Empowerment Scale, LES)	56
3 PRIEDAS. Bakalauro studijų slaugos studentų akademinio pasitenkinimo skalė (angl. Undergraduate Nursing Students' Academic Satisfaction Scale, UNSASS).....	57
4 PRIEDAS. Leidimas naudoti mokinių įgalinimo (LES) skalę	60
5 PRIEDAS. Leidimas naudoti Bakalauro studijų slaugos studentų akademinio pasitenkinimo (UNSASS) skalę.....	61
6 PRIEDAS. Poreikio atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą nustatymo klausimynas	60

SANTRUMPOS

angl – angliškai;

n – respondentų skaičius;

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija;

DARBE NAUDOJAMOS SĄVOKOS

Įgalinimas – gebėjimų, žinių ir pasitikėjimo savimi ugdymas, reikalingas siekiant geriau valdyti savo gyvenimą. Psichoterapijoje - pagalbą klientams tapti aktyvesniais tenkinant savo poreikius bei įgyvendinant savo troškimus, o jo tikslas – suteikti jiems pasiekimo jausmą ir padėti suvokti savo gebėjimus bei ambicijas [1].

Psichologinis įgalinimas – asmens vidinė būseną, atspindinti jo suvokimą, kad jis yra kompetentingas, savarankiškas, gali daryti poveikį ir mato prasmę savo veikloje [2].

Struktūrinis įgalinimas – organizacinės ir institucinės sąlygos, suteikiančios prieigą prie galimybių, informacijos, paramos ir išteklių, reikalingų efektyviai veiklai ir profesiniam augimui [3].

Įgalinimo dimensijos – pagrindiniai įgalinimą sudarantys elementai. Psichologinio įgalinimo dimensijos yra prasmė, kompetencija, savarankiškumas ir įtaka, o struktūrinio įgalinimo dimensijos tai galimybės, informacija, parama ir ištekliai [4].

Akademinei aplinka – aplinka, kuri geriausiai parengia studentus būsimam profesiniam gyvenimui ir prisideda prie jų asmeninio tobulėjimo, psichosomatinės bei socialinės gerovės. Fizinių, socialinių, organizacinių ir psichologinių veiksnių visuma, kurioje vyksta studijų procesas ir kuri daro įtaką studentų mokymuisi, motyvacijai ir įgalinimui [5].

Klinikinė mokymosi aplinka – sveikatos priežiūros praktikos aplinka, kurioje studentai įgyja profesinės patirties, ugdo klinikinius įgūdžius ir formuoja profesinę tapatybę [6].

Socialinė parama – emocinė, informacinė ir praktinė pagalba, gaunama iš šeimos, draugų, dėstytojų, mentorių ir akademinės bendruomenės [7].

Institucinė parama – aukštosios mokyklos ar praktikos institucijos teikiamos akademinės, organizacinės ir psichologinės paramos priemonės, stiprinančios studentų mokymąsi ir įgalinimą [8].

Akademiniis pasitenkinimas – studento subjektyvus visos studijų patirties vertinimas, apimantis mokymosi procesą, studijų kokybę, santykius su dėstytojais ir bendra studijų aplinką [9].

Išmoktas bejėgiškumas – reiškinys, kai nuolatinis susidūrimas su nekontroliuojamais streso veiksniais lemia tai, kad asmenys nesinaudoja jokiais kontrolės galimybėmis, kurios vėliau gali atsirasti. Iš esmės manoma, kad asmenys įsitikina, jog negali kontroliuoti aplinkos įvykių, o tai savo ruožtu silpnina motyvaciją keistis ar bandyti pakeisti padėtį [1].

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 Lentelė: Slaugos studentų įgalinimo skalės patikimumas (Cronbach α).....	30
2 Lentelė. Slaugos studentų akademinio pasitenkinimo skalės patikimumas (Cronbach α).....	31
3 lentelė. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų kursą.....	31
4 lentelė. Darbo patirties pasiskirstymas pagal kursą	32
5 lentelė. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą	32
6 Lentelė. Slaugos studentų įgalinimo lygio aprašomoji statistika.....	33
7 lentelė. Slaugos studentų akademinio pasitenkinimo rodikliai.....	34
8 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo ryšys.....	34
9 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal lytį.....	35
10 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų kursą.....	35
11 lentelė. Įgalinimo lygio ryšys su su amžiumi ir darbo patirtimi.....	36
12 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų institucijos tipą.....	36
13 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų miestą.....	37
14 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo subskalių tarpusavio ryšiai....	38
15 lentelė. Akademinio pasitenkinimo veiksnių įtaka slaugos studentų įgalinimui.....	39

SANTRAUKA

Darbo aktualumas. Pastaraisiais metais visame pasaulyje didėja slaugos specialistų vaidmuo sveikatos priežiūros sistemoje, tačiau Lietuvoje išlieka slaugytojų trūkumas ir personalo kaita. Viena iš priemonių šiai problemai spręsti tai slaugos studentų įgalinimo stiprinimas studijų metu. Įgalinimas tai procesas, kurio metu asmenys įgyja daugiau galimybių kontroliuoti savo veiklą, priimti sprendimus ir prisiimti atsakomybę. Slaugos kontekste jis siejamas su žinių, pasitikėjimo savimi, kritinio mąstymo ir profesinės autonomijos ugdymu. Studentų įgalinimas grindžiamas Kanterio struktūrinio ir psichologinio įgalinimo teorijomis, pabrėžiančiomis paramos, informacijos, išteklių ir prasmės svarbą. Šio tyrimo tikslas – įvertinti slaugos studentų įgalinimo lygį ir jį lemiančius veiksnius, siekiant prisidėti prie slaugos studijų kokybės ir studentų profesinio pasirengimo gerinimo.

Tyrimo tikslas - Išanalizuoti slaugos studentų įgalinimo lygį ir nustatyti jį lemiančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai: (1) Nustatyti slaugos studentų įgalinimo lygį. (2) Nustatyti slaugos studentų akademinio pasitenkinimo lygį. (3) Nustatyti ryšį tarp slaugos studentų akademinio pasitenkinimo ir įgalinimo lygio bei įvertinti jų sąsajas su demografiniais kintamaisiais. (4) Nustatyti akademinio pasitenkinimo veiksnius, susijusius su slaugos studentų įgalinimu.

Tyrimo metodika. Tyrimas yra kiekybinis, skerspjūvio (cross-sectional). Tyrime dalyvauja Lietuvos universitetų ir kolegijų II–IV kurso bendrosios praktikos slaugos bakalauro studentai, turintys klinikinės praktikos patirties. Duomenys bus renkami anoniminės elektroninės anketos būdu, naudojant du standartizuotus instrumentus: Mokinių įgalinimo skalę (Learner Empowerment Scale, LES) ir Slaugos studentų akademinio pasitenkinimo skalę (Undergraduate Nursing Students' Academic Satisfaction Scale, UNSASS). Statistinė analizė bus atliekama naudojant SPSS programą: aprašomoji statistika, Cronbach α patikimumui įvertinti, koreliacinė ir regresinė analizė. Tyrimas vykdomas gavus bioetikos komisijos leidimą.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad slaugos studentų įgalinimo lygis yra vidutinis, o akademinio pasitenkinimo lygis – aukštas. Studentai labiausiai jaučiasi kompetentingi, tačiau jų suvokiamas poveikis studijų ir praktikos aplinkai yra mažesnis, o akademinio pasitenkinimo srityje silpniausiai vertinama klinikinė praktika. Nustatytas statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys tarp įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo, rodantis, kad didėjant pasitenkinimui didėja ir įgalinimas. Daugialypė regresinė analizė atskleidė, kad įgalinimą reikšmingai prognozuoja dėstymo kokybė ir studijų ištekliai, o kiti veiksniai reikšmingos įtakos neturėjo. Taip pat nustatyta, kad įgalinimo lygis nėra reikšmingai susijęs su demografinėmis charakteristikomis, todėl galima teigti, kad jį labiau lemia studijų aplinkos veiksniai.

Išvados. Slaugos studentų įgalinimo lygis yra vidutinis, o akademinio pasitenkinimo – aukštas, tačiau klinikinė praktika vertinama prasčiau nei teorinės studijos. Nustatytas statistiškai reikšmingas

teigiamas ryšys tarp akademinio pasitenkinimo ir įgalinimo, o didžiausią įtaką įgalinimui turi dėstyto kokybė ir studijų išteklių. Demografiniai veiksniai (lytis, amžius, kursas, institucijos tipas, gyvenamoji vieta, darbo patirtis) reikšmingos įtakos įgalinimui neturi, todėl jį labiau lemia akademinės aplinkos veiksniai

Raktažodžiai. Įgalinimas, slaugos studentai, slauga, įgalinimo veiksniai, slaugos studijos.

ABSTRACT

Relevance of the work. In recent years, the role of nursing professionals in the healthcare system has been increasingly emphasized worldwide; however, in Lithuania, the shortage of nurses and high staff turnover remain significant challenges. One possible approach to address these issues is to strengthen the empowerment of nursing students during their studies. Empowerment is defined as a process through which individuals gain greater control over their activities, make decisions, and take responsibility for them. In the context of nursing, it is associated with the development of knowledge, self-confidence, critical thinking, and professional autonomy. Student empowerment is based on Kanter's structural and psychological empowerment theories, which emphasize the importance of support, access to information, resources, and meaning. The aim of this study is to assess the level of empowerment among nursing students and identify the factors influencing it, thereby contributing to the improvement of nursing education quality and students' professional preparedness.

The purpose of the study - to analyze the level of empowerment among nursing students and identify the factors influencing it.

Research objectives. (1) To determine the level of empowerment among nursing students. (2) To assess nursing students' academic satisfaction. (3) To determine the relationship between nursing students' academic satisfaction and their level of empowerment. (4) To determine the associations between selected demographic variables and nursing students' level of empowerment.

Research methodology. The study is a quantitative, cross-sectional design. Participants will include second- to fourth-year undergraduate nursing students from Lithuanian universities and colleges who have clinical practice experience. Data will be collected through an anonymous online questionnaire using two standardized instruments: the Learner Empowerment Scale (LES) and the Undergraduate Nursing Students' Academic Satisfaction Scale (UNSASS). Statistical analysis will be performed using SPSS software, applying descriptive statistics, Cronbach's α for reliability assessment, and correlation and regression analyses. The study will be conducted after obtaining approval from the Bioethics Committee.

Results. The results of the study showed that nursing students' level of empowerment is moderate, while their level of academic satisfaction is high. Students feel most competent, but their perceived

influence on the study and practice environment is lower, and clinical practice receives the lowest ratings in terms of academic satisfaction. A statistically significant positive correlation was found between empowerment and academic satisfaction, indicating that as satisfaction increases, so does empowerment. Multiple regression analysis revealed that empowerment is significantly predicted by teaching quality and study resources, while other factors had no significant influence. It was also found that the level of empowerment is not significantly related to demographic characteristics; therefore, it can be concluded that it is more strongly determined by factors in the study environment.

Conclusions. The level of empowerment among nursing students is moderate, while their academic satisfaction is high; however, clinical practice is rated lower than theoretical studies. A statistically significant positive correlation was found between academic satisfaction and empowerment, with teaching quality and study resources having the greatest influence on empowerment. Demographic factors (gender, age, year of study, type of institution, place of residence, work experience) do not have a significant impact on empowerment; therefore, it is more strongly determined by factors in the academic environment.

Keywords. empowerment, nursing students, nursing, empowerment factors, nursing education.

IVADAS

Pastaraisiais metais visame pasaulyje vis labiau pabrėžiamas slaugos specialistų vaidmuo sveikatos priežiūros sistemoje. Nepaisant to, Lietuvoje išlieka ryškus slaugos specialistų trūkumas, nepasiekiamas planuotas santykis tarp gydytojų ir slaugytojų, o ateityje prognozuojamas dar didesnis bendrosios praktikos slaugytojų stygius [10]. Ši problema kelia iššūkių sveikatos priežiūros paslaugų kokybei, pacientų saugai ir žmogiškųjų išteklių tvarumui. Viena iš strategijų, galinčių prisidėti prie šių problemų sprendimo, – slaugos studentų įgalinimo (angl. *empowerment*) stiprinimas dar studijų metu [11].

Įgalinimas yra su kultūra susijęs terminas, kuris skirtingose kultūrose turi įvairias reikšmes. *Įgalinimas* apibrėžiamas kaip procesas, kuriuo asmenys įgyja daugiau galimybių kontroliuoti savo veiklą, priimti sprendimus ir atsakyti už savo veiksmus. Slaugos kontekste įgalinimas siejamas su žinių, pasitikėjimo savimi, kritinio mąstymo ir profesinių kompetencijų stiprinimu [12,13]. Šie gebėjimai formuoja būsimo specialisto profesinę autonomiją ir pasitikėjimą savimi, didina motyvaciją bei pasitenkinimą darbu, o tai ilgainiui gali mažinti personalo kaitą ir profesinį perdegimą [14]. Teoriniu požiūriu, slaugos studentų įgalinimas grindžiamas Kanterio struktūrinio įgalinimo teorija, kurioje pabrėžiama prieiga prie galimybių, informacijos, paramos ir išteklių kaip pagrindinių įgalinimo veiksnių [15]. Be struktūrinio, svarbus ir psichologinis įgalinimas, atspindintis studentų vidines nuostatas – pasitikėjimą savo kompetencija, darbo teikiamą prasmę bei suvokiamą poveikį mokymosi procesui [10]. Tyrimai rodo, kad įgalinimą lemia daugiaveiksniai aspektai, apimantys tiek pedagoginius metodus, tiek institucinius veiksnius, tokius kaip dėstytojų palaikymas, praktikos kokybė, mokymosi aplinkos atvirumas ir akademinė kultūra [13,16].

Studentų įgalinimas stiprėja, kai jie jaučiasi įtraukti į sprendimų priėmimą, o dėstytojai sudaro palankią, pagarbos ir pasitikėjimo kupiną aplinką [13]. Slaugos studentų įgalinimo lygis yra glaudžiai susijęs su instituciniu palaikymu ir mokymosi proceso kokybe [16]. Tyrimo naujumas grindžiamas tuo, kad Lietuvoje slaugos studentų įgalinimo tema iki šiol analizuota fragmentiškai, o sisteminių tyrimų, vertinančių tiek psichologinius, tiek struktūrinius įgalinimo veiksnius, trūksta.

Tarptautinėje literatūroje šia tema atlikta nemažai empirinių tyrimų, tačiau Lietuvos aukštojo mokslo kontekste ši sritis lieka nepakankamai ištirta [13,14]. Todėl šiuo tyrimu siekiama užpildyti šią spragą, išanalizuoti slaugos studentų įgalinimo lygį ir jį lemiančius veiksnius. Gauti duomenys leis ne tik įvertinti esamą situaciją, bet ir pasiūlyti praktinių rekomendacijų, skirtų mokymo programų tobulinimui, pedagoginių metodų gerinimui ir studentų motyvacijos stiprinimui. Tyrimo rezultatai taip pat gali būti panaudoti slaugos studijų programų kokybei gerinti ir būsimos slaugos specialistų kartos įgalinimui stiprinti.

Tyrimo tikslas – Nustatyti slaugos studentų įgalinimo lygį ir jį lemiančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti slaugos studentų įgalinimo lygį.
2. Nustatyti slaugos studentų akademinio pasitenkinimo lygį.
3. Nustatyti ryšį tarp slaugos studentų akademinio pasitenkinimo ir įgalinimo lygio bei įvertinti jų sąsajas su demografiniais kintamaisiais.
4. Nustatyti akademinio pasitenkinimo veiksnius, susijusius su slaugos studentų įgalinimu.

1. LITERATŪROS APŽVALGA

1.1. Teoriniai įgalinimo pagrindai

Įgalinimo terminas paminėtas dar 1920 m., tačiau plačiau paplito tik 1970 m. [12]. Įgalinimo ideologija reiškia mažą galią turinčios grupės galių stiprinimą, kad ji taptų lygiavertė didelės galios grupei. *Įgalinimas* iš esmės apibrėžiamas kaip procesas, kuriuo asmenys ar grupės įgyja gebėjimą kontroliuoti savo gyvenimą, priimti sprendimus ir veikti siekdami pokyčių, stiprinančių jų savarankiškumą bei atsakomybę [17]. Todėl įgalinimas yra organizacinė strategija, kuria siekiama decentralizuoti valdžią arba galią, perduodant ją žemesnio hierarchinio lygio darbuotojams. Aukščiausioji vadovybė siekia dalytis sprendimų priėmimo procesu su žemesnių hierarchijos lygių darbuotojais, taip pat su tuo susijusiomis galimybėmis, pasekmėmis ir atsakomybe. Pagrindinis principas yra tas, kad dalijimasis valdžia su kitais išplečia pačią valdžią. Žmonės, turintys daugiau galimybių tobulėti ir kilti karjeros laiptais, dažniau turi didelių siekių ir yra labiau atsidavę organizacijai [18]. Įgalinimas yra svarbi vadybos priemonė, padedanti didinti autonomiją ir, atitinkamai, teigiamus organizacijos veiklos rezultatus. Ši koncepcija laikoma aktyvaus darbuotojų dalyvavimo strategija ir filosofija, kurią organizacijos vis labiau vertina kaip priemonę, gerinančią darbuotojų darbo našumą ir įmonės konkurencinį pranašumą [19]. Įgalinimo (angl. *empowerment*) sąvoka pastaraisiais dešimtmečiais tapo vienu dažniausiai vartojamų terminų sveikatos priežiūros, švietimo ir organizacijų valdymo diskursuose. Nors pati sąvoka turi gilius šaknis socialiniuose ir psichologiniuose moksluose, jos turinys kinta priklausomai nuo konteksto, kuriame ji taikoma [20].

Įgalinimas yra sudėtinga sąvoka, kurią sunku aiškiai ir nuosekliai apibrėžti. Ji turi bendrą ir konkrečią reikšmę, įvairiai interpretuojama, todėl yra daugybė apibrėžimų ir požiūrių. Taigi, apibrėžiant įgalinimą, naudojami įvairūs apibūdinimai, įskaitant vidinę motyvaciją, suvokimą, įsipareigojimą, darbo struktūrą, įgaliojimų perdavimą arba išteklių ir informacijos dalijimąsi [19]. Ši sąvoka yra asmeniška kiekvienam individui, nes apima jo nusiteikimą ir motyvaciją gerai dirbti ir siekti sėkmės [21]. Tai procesas, kurio metu suteikiami tinkami įrankiai, ištekliai ir aplinka, kad būtų galima kurti, plėtoti ir didinti kitų gebėjimus bei veiksmingumą, siekiant ir įgyvendinant individualius tikslus. Dauguma autorių sutinka, kad pagrindinis įgalinimo elementas yra galios perdavimas darbuotojams, žmonėms suteikiama galia, laisvė ir informacija priimti sprendimus ir aktyviai dalyvauti organizacijos veikloje. Taigi galima teigti, kad įgalinimas dažniausiai siejamas su darbuotojų galios stiprinimu jų gyvenime ir organizacijose, kurioms jie priklauso, siekiant įgyvendinti darbuotojų keliamus tikslus [19]. PSO nurodo, kad *įgalinimas* reiškia procesą, kurio metu žmonės įgyja veiksmų ir sprendimų, kurie formuoja jų gyvenimą, kontrolę. Tai procesas, kurio metu jie didina savo išteklius ir galimybes bei ugdo kompetencijas, kad įgytų prieigą prie partnerių, tinklų

ir galėtų aktyviai reikšti savo nuomonę. Įgalinimas reiškia, kad žmonės negali būti įgalinti kitų; jie gali įgalinti tik save, įgydami daugiau įvairių galios formų [22]. Slaugos srityje tai reiškia, kad žmonėms turi būti sudarytos sąlygos dirbti efektyviai ir veiksmingai aplinkoje, kurioje jie gali dirbti savarankiškai, nori prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir jiems patikima priimti įrodymais pagrįstus sprendimus klinikinėje praktikoje [12]. Ši samprata ypač reikšminga slaugos profesijoje, kur savarankiškumas, atsakomybė ir gebėjimas veikti paciento labui yra esminiai profesinės tapatybės elementai [23].

1.1.2. Įgalinimas aukštajame moksle

Įgalinimo samprata aukštajame moksle gali būti nagrinėjama tiek iš akademinės institucijos, tiek iš studentų perspektyvos. Europos universitetų asociacija (*European University Association*, 2025) studentų įgalinimą aukštajame moksle apibrėžia kaip studentų gebėjimo priimti sprendimus ir daryti įtaką pokyčiams mokymosi procese ugdymą. Įgalinimas taip pat siejamas su saviveiksmingumu, t. y. įsitikinimu, kad žmogus kontroliuoja savo gyvenimą ir gali daryti teigiamus pokyčius savo aplinkoje [24]. Slaugytojai, turintys aukštą saviveiksmingumą, yra labiau linkę užduotis atlikti su pasitikėjimu, aktyviai spręsti problemas ir ieškoti naujų iššūkių [25].

Institucinė aplinka apima įvairius akademinius, socialinius, fizinius ir nematerialius aspektus, kuriuos įgalinti studentai gali aktyviai formuoti ir veikti. Remiantis tokiu studentų įgalinimo supratimu, išskiriami keli pagrindiniai elementai, padedantys atskleisti šios sampratos daugialypumą ir jo įgyvendinimo prielaidas. Pirmiausia akcentuojami fundamentiniai veiksniai, tokie kaip priklausymo bendruomenei jausmas, lygybė, įvairovė ir įtrauktis. Šie aspektai sudaro pagrindą aktyviam suinteresuotųjų šalių įsitraukimui, aiškiam studentų įgalinimo tikslų ir prasmės suvokimui, taip pat instituciniam įsipareigojimui ir efektyviai komunikacijai. Šių veiksmų visuma sudaro sąlygas galutiniam studentų įgalinimo rezultatui – jų asmeniniam ir akademiniam augimui [24].

1.1.3. Psichologinis ir struktūrinis įgalinimas

Įgalinimas (angl. *empowerment*) sveikatos priežiūroje vis dažniau minimas kaip esminė slaugos praktikos, darbo aplinkos ir studentų mokymosi dalis. Įgalinimo samprata apima tiek struktūrinius (išorinės sąlygos), tiek psichologinius (subjektyvios patirtys) aspektus. Teoriniu lygmeniu įgalinimas aiškinamas keliais aspektais – psichologiniu, organizaciniu ir socialiniu [26]. *Psichologinis įgalinimas*, kurį apibrėžė Zimmerman (1995) ir toliau plėtojo Spreitzer (1997), reiškia asmens vidinį gebėjimą jaustis kompetentingam, turėti įtakos savo veiklos rezultatams ir matyti prasmę savo vaidmenyje [26]. *Psichologinis įgalinimas* taip pat apibrėžiamas kaip darbuotojo būseną, apimanti suvokimą apie sugebėjimą ir postūmį atlikti darbus arba kaip meistriškumo suteikianti ir

energizuojanti būseną [27]. Pagrindiniai psichologinio įgalinimo aspektai – prasmė, kompetencija, savarankiškumas ir įtaka. Šie keturi komponentai atspindi padidėjusią asmens vidinę motyvaciją atlikti pavestas užduotis. Kai asmenys suvokia savo darbą kaip reikšmingą (prasmė), tiki turintys gebėjimų jį gerai atlikti (kompetencija), jaučia autonomiją darbe (savarankiškumas) ir suvokia, kad jų veikla daro poveikį (įtaka) [28]. Šie komponentai atspindi asmens suvokimą apie savo gebėjimus, reikšmingumo jausmą, tikėjimą, kad jo veikla turi poveikį aplinkai, bei galimybę savarankiškai priimti sprendimus [29]. Verta pažymėti, kad psichologinio įgalinimo sąvoka skiriasi nuo saviveiksmingumo ir vidinės motyvacijos. Nors psichologinis įgalinimas apima saviveiksmingumo ir vidinės motyvacijos elementus, jis labiau akcentuoja individo daugiamatę ir dinamišką kognityvinę sistemą bei aplinkos kontrolės suvokimą, atspindintį kognityvinį darinį, susiformavusį individo ir aplinkos sąveikos metu [30].

Struktūrinis įgalinimas, kurį plačiai aprašė Kanter (1977), pabrėžia išorinių išteklių ir organizacinės aplinkos vaidmenį. Galia apibūdinama kaip *gebėjimas atlikti užduotis, mobilizuoti išteklius*. Įgalinančios darbo sąlygos, pavyzdžiui, galimybės, informacija, parama ir instrumentiniai ištekliai, daro reikšmingą įtaką darbuotojų požiūriui į darbą ir elgesiui, siekiant organizacijos tikslų. Kai šios socialinės struktūros egzistuoja, darbuotojai yra labiau linkę įsitraukti. Struktūrinis įgalinimas buvo teigiamai susijęs su didesniu slaugytojų efektyvumu ir įsitraukimu į darbą. Struktūrinis įgalinimas reiškia socialinių struktūrų egzistavimą darbe, kurios leidžia individams pasiekti savo darbo tikslus ir veikti efektyviai bei savarankiškai, suteikiant jiems prieigą prie galimybių, reikiamos informacijos, paramos ir išteklių [4]. Struktūrinis įgalinimas aiškinamas kaip organizacijose egzistuojančios struktūros, kuriomis apibrėžiama darbuotojo pozicija ir su ja susijusios galios, taip pat priemonės, kuriomis siekiama suteikti papildomų galių darbuotojams [31].

1.1.4. Psichologinio ir struktūrinio įgalinimo dimensijos

Kadangi asmuo gali jaustis įgalintas skirtingu laipsniu, įgalinimas laikomas nuolatiniu kintamuoju. Įgalinimas nėra įgimta savybė, o įgytas idėjų rinkinys, kuris formuojasi reaguojant į konkrečias aplinkybes [32]. Psichologinis studentų įgalinimas stiprina jų akademinį įsitraukimą, psichinę sveikatą ir savarankiškumą, skatindamas prasmės, kompetencijos, savarankiškumo ir įtakos jausmą. Tai leidžia studentams priimti atsakomybę už savo mokymąsi, gerina žinių įsisavinimą ir pasiekimus. Pagrindiniai elementai apima pasirinkimo galimybės suteikimą, savarankiškumo rėmimą ir saugios, skatinančios aplinkos kūrimą [33]. Psichologinis įgalinimas, kaip apibrėžė Spreitzer (1995) [34], apima keturis pagrindinius psichologinio įgalinimo aspektus: prasmę, kompetenciją, savarankiškumą ir poveikį. Prasmė apibrėžiama kaip darbo vaidmens ir asmeninių įsitikinimų, vertybių bei elgesio suderinamumas. Asmens įsitikinimų, požiūrio ir veiksmų atitikimas veiklos

reikalavimams suteikia jai prasmę. Kai darbuotojai ar studentai vertinami kaip asmenybės ir jų darbas pripažįstamas, tai gali labai padėti ugdyti tikslo jausmą darbe ar švietimo įstaigoje [32]. Kitaip tariant, prasmė reiškia, kiek darbo tikslai atitinka asmens vertybes [33]. Kitas psichologinio įgalinimo aspektas – asmens tikėjimas savo gebėjimu veiksmingai atlikti darbo užduotis. Kompetencija pabrėžia individo tikėjimą savo su darbu susijusiomis galimybėmis [30]. Tai reiškia, kad asmuo turi arba yra įgijęs būtinų įgūdžių ir žinių, kad galėtų veiksmingai vykdyti savo pareigas. Kompetencijos jausmą galima įgyti įvairiais būdais, pavyzdžiui, per formalųjį išsilavinimą, savarankišką mokymąsi, susidūrimą su naujomis situacijomis, mentoriavimą, santykius, introspekciją, esamų sistemų ir išteklių naudojimą bei sąveiką su pasauliu apskritai. Darbuotojai, manantys, kad yra kompetentingi savo darbe ir darbo vietoje, bus labiau linkę būti produktyvūs ir daryti teigiamą įtaką. Laikui bėgant, darbuotojai bus motyvuoti viršyti savo pareigų aprašymus, imtis iniciatyvos ir rodyti stiprų lojalumą įmonei dėl savo darbo joje [32]. Trečiasis aspektas – savarankiškumas (jausmas, kad asmuo turi galimybę pasirinkti, kaip formuoti savo darbą, ir gali tam tikru mastu kontroliuoti savo veiksmus ir sprendimus). Savarankiškumas reiškia autonomišką darbo proceso kontrolę [30]. Tai laipsnis, kuriuo asmuo jaučia, kad gali pats nukreipti savo veiksmus ir sprendimus darbe. Sprendimas inicijuoti ir kontroliuoti veiksmus yra pagrindinė savarankiškumo dimensijos sudedamoji dalis. Įgaliojimas gali būti suteiktas tik tada, kai žmonėms suteikiama laisvė patiems priimti sprendimus, nes tie, kuriems suteikiama tokia laisvė, geriau gali patenkinti įvairius savo darbuotojų poreikius. Todėl savarankiškesni darbuotojai patiria mažiau streso ir mažiau konfliktų, derindami darbą ir šeimą, jie yra laimingesni ir mažiau linkę nerimauti dėl savo darbo saugumo. Spreitzer (1995) teigia, kad gebėjimas įgyvendinti savarankiškumą pasireiškia priimamais sprendimais, ypač tais, kurie daro įtaką darbo atlikimo būdai, jam skiriamam laikui ir įdedamoms pastangoms [32]. Ketvirtasis aspektas – poveikis (laipsnis, kuriuo darbuotojas gali daryti įtaką strateginiams, administraciniais ar veiklos rezultatams darbe) [34]. Poveikis reiškia individo suvokiamą gebėjimą daryti įtaką organizacijos ar komandos rezultatams [30]. Tai apibūdina darbuotojo gebėjimą daryti įtaką darbo rezultatams. Poveikis suprantamas kaip įsitikinimas, kad darbuotojas turi tam tikrą įtaką organizacijos strategijai, vadovavimui ir kasdieniui veiklai. Darbuotojai atlieka svarbų vaidmenį organizacijoje, nes jie gali įnešti kažką naujo savo patirtimi, idėjomis ir sunkiu darbu. Darbuotojai, kurie teigiamai vertina organizaciją ar savo vaidmenį joje, yra labiau motyvuoti, lojalūs ir orientuoti į sėkmę [32]. Psichologinis įgalinimas yra pagrindinis veiksnys, lemiantis vidinę motyvaciją švietimo ir organizaciniame kontekste. Naujausi švietimo tyrimai išplėtė šį modelį, siekdami paaiškinti, kaip studentų suvokimas apie autonomiją, įtaką ir prasmingą dalyvavimą formuoja ilgalaikius akademinius rezultatus [35]. Taigi psichologinis įgalinimas apima keturis tarpusavyje susijusius komponentus, kurie atspindi asmens iniciatyvą atliekant savo darbo vaidmenį, o bendras įgalinimo jausmas susiformuoja per jų tarpusavio sąveiką [32].

Struktūrinis įgalinimas yra panašus į darbo išteklių sąvoką, nes abu terminai reiškia darbo aplinkos aspektus, kurie palengvina tikslų pasiekimą. Struktūrinio įgalinimo vertė yra ta, kad jis gali būti laikomas aukštesnio lygio konstruktu, apimančiu konkrečius darbo aspektus, pavyzdžiui, informaciją ir tobulėjimo galimybes. Struktūrinio įgalinimo dimensijos apima galimybes (angl. *opportunity*), t. y. tai, kiek darbuotojas suvokia turįs mokymosi ir tobulėjimo galimybių, prieigą prie sudėtingų užduočių, naujų įgūdžių ir žinių, leidžiančių tobulėti profesinėje srityje [4], bei savo gebėjimą įveikti darbe kylančius iššūkius, pasitelkiant visus savo asmeninius išteklius ir galimybes. Antroji dimensija – informacija (angl. *information*) – tai, kiek, darbuotojo suvokimu, yra prieinama informacija, susijusi ne tik su individualios užduoties atlikimu, bet ir platesniu organizaciniu kontekstu [36]. Informacija apima galimybę susipažinti su organizacijos tikslais, vertybėmis, politika ir priimamais sprendimais. Trečioji dimensija – parama (angl. *support*). Ji apima darbuotojo suvokimą, kiek jam suteikiama paramos, pavyzdžiui, patarimų, grįžtamojo ryšio, bei visus gautus atsiliepimus ir kolegų, pavaldinių, vadovybės pagalbą [4]. Ketvirtoji dimensija – ištekliai (angl. *resources*) – tai darbuotojo suvokimas, kiek jam yra prieinami darbui atlikti būtini ištekliai [36]. Ištekliai apima laikinosios pagalbos įsigijimą, kai to reikia, ir laiką, kuris yra būtinas darbui atlikti, padedantį pasiekti organizacijos tikslus [4]. Literatūroje teigiama, kad struktūrinis įgalinimas, t. y. prieiga prie išteklių, informacijos, paramos, lemia didesnę darbuotojų kompetenciją ir geresnę priežiūros kokybę. Slaugos kontekste tai reiškia, kad slaugytojai ir slaugos studentai jaučia savarankiškumą, atsakomybę, gebėjimą veikti ir spręsti iškilusias situacijas [31].

1.1.5. Psichologinio ir struktūrinio įgalinimo sąveika

Tyrimai rodo, kad struktūrinis įgalinimas yra teigiamai susijęs su darbuotojų psichologiniu įgalinimu. Ši teorija itin aktuali slaugos kontekste, nes pabrėžia, kad įgalinimas nėra tik individualios motyvacijos klausimas – tai ir institucinis procesas, priklausantis nuo organizacinės struktūros bei kultūros [27]. Efektyviausiu laikomas apibendrintas įgalinimo metodas, apimantis struktūrinius ir psichologinius aspektus, nes struktūriniai veiksniai užtikrina būtinąją prieigą prie išteklių ir galimybių, o psichologiniai veiksniai susiję su asmens vidiniu galios, savarankiškumo ir kompetencijos suvokimu. Šis kombinuotas metodas yra efektyvus, nes psichologinis įgalinimas dažnai yra struktūrinio įgalinimo rezultatas, paaiškinantis, kaip organizacijos struktūrinė parama veikia individualius rezultatus, pavyzdžiui, pasitenkinimą darbu [14]. Struktūrinis įgalinimas susijęs su socialinėmis struktūromis, kurios palengvina darbuotojų darbą, o psichologinis įgalinimas reiškia teigiamas patirtis, kurias asmenys įgyja tiesiogiai atlikdami užduotis, kai patenkinami jų pažinimo, kompetencijos, savarankiškumo ir įtakos poreikiai. Iki šiol šis ryšys buvo tiriamas daugiausia sveikatos priežiūros srityje. Ankstesniuose tyrimuose atskleista, kad suvokimas apie įgalinančias

darbo sąlygas lėmė psichologinės įgalinimo būsenos pokyčius, kurie turėjo įtakos darbuotojų kūrybiškumui. Struktūrinis įgalinimas yra teigiamai susijęs su psichologiniu įgalinimu, kuris, savo ruožtu, padidino įgalinančius elgesio modelius, darbo pasitenkinimą ir priežiūros kokybę tarp slaugytojų ir pacientų Kanadoje. Struktūrinio įgalinimo pokyčiai buvo teigiamai susiję su psichologiniu įgalinimu ir – galiausiai – darbo pasitenkinimu [4].

1.2. Slaugos studentų įgalinimo reikšmė

Slaugos studentų įgalinimas edukacijoje ir klinikinėje praktikoje vis dar yra nepakankamai ištirta, tačiau sparčiai aktualėjanti tema, nes studentai į sveikatos priežiūros sistemą įsitraukia ankstyvame profesinio rengimo etape. Jų gebėjimas jaustis įgalintiems turi reikšmingą poveikį profesinės tapatybės formavimuisi, savivertei, mokymosi procesui ir būsimiems darbo rezultatams. Tyrimai rodo, kad aukštesnis įgalinimo lygis reikšmingai susijęs su didesne kompetencija. Tai leidžia teigti, kad įgalinimas yra svarbi profesinio pasirengimo prielaida [16]. Įgalinimas yra esminis veiksnys, ugdant kompetentingus, savimi pasitikinčius ir profesiskai brandžius slaugos specialistus. Jis siejamas su aukštesne priežiūros kokybe, didesne pacientų sauga ir mažesniu profesiniu išsekimu. Įgalinimo procesas apima prieigą prie informacijos, paramos ir išteklių, kurie stiprina sprendimų priėmimo gebėjimus, savarankiškumą ir įsipareigojimą profesijai [37]. Priešingai, įgalinimo stoka gali būti siejama su *išmoktojo bejėgiškumo* reiškiniu, kai nuolat patiriamos neigiamos ar nekontroliuojamos situacijos formuoja įsitikinimą, kad individas negali daryti įtakos savo aplinkai. Tai lemia motyvacijos sumažėjimą, kognityvinių ir emocinių gebėjimų silpnėjimą bei mažesnę įsitraukimą į veiklą [38]. Tokia patirtis ypač sudėtinga slaugos studentams, nes ilgainiui gali neigiamai paveikti jų profesinį elgesį ir gebėjimą atitikti profesinius standartus [16]. Ankstyvas studentų įgalinimas studijų metu sudaro prielaidas kurti saugią, atvirą ir palaikančią mokymosi aplinką, mažina baimę bei neapibrėžtumą ir padeda geriau pasirengti profesiniams iššūkiams [39]. Be to, nustatyta, kad įgalinimas turi teigiamą poveikį pereinamajam laikotarpiui iš studijų į profesinę veiklą – jis siejamas su didesniu darbo pasitenkinimu, mažesniu ketinimu iš jo išeiti ir sklandesne adaptacija darbo aplinkoje [16]. Reikšmingą vaidmenį šiame procese atlieka klinikinė mokymosi aplinka ir santykiai su dėstytojais bei praktikos vadovais. Studentai, kurie patiria palaikančią ir įtraukią klinikinę aplinką, jaučiasi labiau pasitikintys savimi, geba reflektuoti savo veiklą ir mąstyti kaip būsimi specialistai. Taip pat nustatyta, kad ilgesnė nei aštuonių mėnesių klinikinė praktika yra reikšmingai susijusi su stipresne profesine tapatybe [40]. Įgalinimo samprata glaudžiai siejama su savarankiškumu, atsakomybe ir lyderyste. Šiuolaikiniai įgalinimo modeliai sveikatos priežiūros edukacijoje orientuojasi į tokių specialistų ugdymą, kurie geba ne tik vykdyti nurodymus, bet ir savarankiškai priimti sprendimus, reflektuoti savo veiklą bei inicijuoti pokyčius [41]. Todėl

šiuolaikinėje sveikatos priežiūros sistemoje slaugytojas laikomas lygiaverčiu komandos nariu, turinčiu specifines kompetencijas ir atsakomybę, o įgalinimas tampa vienu svarbiausių profesinės tapatybės brandos rodiklių [42]. Svarbus įgalinimo aspektas – jo ryšys su kompetencija. Kompetencija apibrėžiama kaip gebėjimas integruoti žinias, įgūdžius, vertybes ir profesinį požiūrį konkrečiose praktinėse situacijose. Tyrimai rodo, kad aukštesnis kompetencijos lygis yra susijęs su didesniu įgalinimu, o pats įgalinimas pasireiškia per savęs tobulinimą, pasitikėjimą savo gebėjimais ir saviveiksmingumą [16]. Tai rodo, kad įgalinimas nėra atskiras reiškinys, bet glaudžiai susijęs su profesinių gebėjimų vystymusi ir jų taikymu praktikoje. Pastarųjų metų tyrimai pabrėžia, kad įgalinimas turėtų būti suvokiamas kaip dinamiškas ir nuolat kintantis procesas, o ne statiška būseną. Jis vystosi pamažu per mokymosi patirtis, refleksiją ir sąveiką su akademine bei klinicine aplinka [43]. Įgalinimas negali būti primestas iš išorės – jis formuojasi per abipusį pasitikėjimą, aiškią komunikaciją, grįžtamąjį ryšį ir aktyvų studentų dalyvavimą mokymosi procese. Ši požiūrį pagrindžia savideterminacijos teorija, kuri teigia, kad žmogaus motyvacija ir įsitraukimas priklauso nuo trijų pagrindinių psichologinių poreikių patenkinimo, t. y. autonomijos, kompetencijos ir ryšio su kitais [45]. Šių poreikių patenkinimas skatina vidinę motyvaciją, kuri nukreipia ir palaiko asmens elgesį, o jų nepatenkinimas lemia sumažėjusį įsitraukimą, motyvaciją ir prastesnį funkcionavimą [46].

Apibendrinant galima teigti, kad slaugos studentų įgalinimas yra kompleksinis, daugialypis ir dinamiškas procesas, turintis esminę reikšmę profesiniam augimui, kompetencijos vystymui ir sėkmingai integracijai į darbo rinką. Jis formuojasi per individualių savybių, mokymosi patirties, klinikinės aplinkos ir socialinių sąveikų visumą bei sudaro pagrindą kokybiškai, saugiai ir atsakingai sveikatos priežiūros praktikai [16, 37, 44, 45].

1.3. Slaugos studentų įgalinimą veikiantys individualūs veiksniai

Analizuota literatūra rodo, kad slaugos studentų įgalinimas grindžiamas vidinių ir išorinių veiksnių sąveika, tačiau individualūs veiksniai sudaro šio proceso pagrindą. Švietimas šiame kontekste suprantamas ne tik kaip žinių perteikimo procesas, bet ir kaip asmens savirealizacijos bei profesinio augimo prielaida, skatinanti studentų savarankiškumą, smalsumą, kritinį mąstymą ir aktyvų dalyvavimą mokymosi procese [46]. Įgalinimo procesas yra daugiasluoksnis, tačiau individualiame lygmenyje jis pirmiausia siejamas su vidiniais asmens ištekliais, t. y. saviverte, pasitikėjimu savimi, gebėjimu spręsti problemas ir suvokiama atsakomybe už savo veiksmus [47]. Svarbiausi individualūs slaugos studentų įgalinimą stiprinantys veiksniai – saviveiksmingumas, vidinė motyvacija mokytis ir teigiama psichologinė gerovė – stiprina kompetencijos ir kontrolės jausmą [48]. Reikšmingą vaidmenį atlieka ir autonomija, kompetencijos suvokimas bei ryšys su kitais, kurie, remiantis savideterminacijos teorija, laikomi pagrindiniais psichologiniais poreikiais,

lemiančiais vidinę motyvaciją ir įsitraukimą. Šių poreikių patenkinimas stiprina studentų pasitikėjimą savo gebėjimais, savarankiškumą ir atsparumą iššūkiams, todėl laikomas svarbia įgalinimo prielaida [49]. Be to, įgalinimas mokslinėje literatūroje siejamas su tokiais asmeninėmis savybėmis kaip autonomija, savikontrolė, įsitikinimai dėl kontrolės ir veiksmingumo bei sąmoningumas, kurie padeda įveikti bejėgiškumo jausmą ir įgyti didesnę kontrolę savo gyvenime [50]. Individualių veiksmų grupei taip pat priskiriamos tam tikros asmeninės ir akademinės charakteristikos, tokios kaip amžius, lytis, ankstesnė patirtis sveikatos priežiūros srityje ir akademiniai pasiekimai, kurie gali turėti įtakos studentų suvokiamam įgalinimo lygiui ir profesiniam atsidavimui [48]. Be to, svarbi yra pasiekimų tikslų orientacija: studentai, orientuoti į kompetencijos ugdymą ir meistriškumo tikslus, paprastai pasižymi didesniu įsitraukimu, geresniais mokymosi rezultatais ir aukštesniu vidinės motyvacijos lygiu, o vengimo orientacija siejama su didesniu nerimu ir mažesniu aktyvumu mokymosi procese [51]. Tyrimai taip pat rodo, kad studentai, kurie yra labiau patenkinti gyvenimu, jaučiasi pajėgesni siekti savo tikslų, valdyti savo gyvenimą ir prisiimti atsakomybę už savo veiklos rezultatus, todėl jie labiau motyvuoti mokytis ir dažniau pasitelkia metakognityvinį mąstymą bei kūrybines mokymosi strategijas [52]. Teigiamo emocinio būsenos, atsparumas ir gebėjimas prisitaikyti prisideda prie didesnio akademinio aktyvumo ir profesinio augimo, o saugumo ir artumo jausmas padeda išlikti atkakliems bei ilgiau įsitraukti į pasirinktas veiklas [49, 52].

Apibendrinant galima teigti, kad individualūs slaugos studentų įgalinimą veikiantys veiksniai apima saviveiksmingumą, motyvaciją, autonomiją, kompetencijos suvokimą, psichologinę gerovę, pasiekimų orientaciją ir tam tikras asmenines charakteristikas [50]. Būtent šie vidiniai ištekliai sudaro pagrindą studentų įgalinimui, nes stiprina jų pasitikėjimą savimi, atsakomybės jausmą, gebėjimą įveikti kliūtis ir aktyviai siekti profesinių tikslų [52].

1.4. Akademinės aplinkos veiksniai

Tyrimuose, kuriuose analizuojami slaugos studentų įgalinimą veikiantys veiksniai, minimas mokymo programų ir metodų parengimas. Svarbu, ar studijos parengia studentus atvirai komunikacijai ir sprendimų priėmimui [25]. Svarbu paminėti, kad įgalinti mokiniai gauna aukštesnius pažymius nei neįgalinti mokiniai, ir jie rečiau praleidžia pamokas bei dažniau dalyvauja popamokinėje veikloje. Be to, įgalinti mokiniai save vertina kaip savarankiškesnius ir labiau pasitikinčius savimi [53]. Mokymosi aplinka – tai visos edukacinę vertę turinčios žmogaus gyvenimo ir veiklos erdvės, įgalinančios asmeninį individo tobulėjimą, pasiekiamą per mokymosi pastangas. Mokymosi aplinka apima ir fizinius (pastatai, kabinetai, technologijos), ir socialinius (besimokančiųjų santykiai, nuotaika, motyvacija) aspektus [54]. Ugdymo aplinka – tai įvairių fizinių, materialinių ir organizacinių veiksmų rinkinys, kurių dėmė įgalina siekti švietimui keliamų tikslų.

Galima sakyti, kad ugdymo aplinka yra materialioji (mokyklos ar klasės aplinka, mokinių skaičiaus ir erdvės santykis, mokymo priemonės ir vadovėliai, techninė įranga) ir nematerialioji (pedagogo kompetencijos, mokinių tarpusavio santykiai, bendradarbiavimas su tėvais, mokyklos mikroklimatas ir pan.). Fizinė ugdymo aplinka konkrečioje švietimo įstaigoje tampa vienu pagrindinių veiksnių, užtikrinančių sėkmingą jos veiklą. Kadangi toje pačioje aplinkoje dirba mokytojai ir mokosi mokiniai, jos kokybė yra labai aktuali, nes geros fizinės mokytojo darbo aplinkos sąlygos teigiamai veikia jų darbingumą ir savijautą, įgyvendinami pamokų tikslai ir sukuriamas palankus emocinis fonas, kuriame vyksta mokymosi procesas [54]. Akademinėje aplinkoje veiksniai, darantys įtaką studentų įgalinimui, yra sudėtingi ir apima keletą pagrindinių lygmenų, skatinančių savarankiškumą, motyvaciją ir aktyvų dalyvavimą ugdymo procese. Tyrimų duomenimis, pagrindiniai įgalinimą skatinantys veiksniai – psichologinė ir socialinė parama (vienas svarbiausių veiksnių, apimančių teigiamą mikroklimatą, dėstytojų ir bendramokslių paramą, saugumo ir bendruomeniškumo jausmą), akademinė laisvė ir autonomija (galimybė pasirinkti kurso turinį ir metodus, savarankiškai planuoti savo laiką ir prisiimti atsakomybę už mokymosi rezultatus), fizinė ir virtualioji aplinka (ergonomiška, saugi ir moderni fizinė aplinka (klasės, bibliotekos), kurioje mokyklos kabinetai ir kitos erdvės lengvai pertvarkomos pagal veiklos pobūdį, o pamokos gali vykti įvairiose pastato vietose, pavyzdžiui, kieme). Mokyklos interjeras turi būti stimuliuojantis – svarbu spalvos, apšvietimas, baldai, augalai ir reikalinga įranga. Aplinką savo idėjomis, darbais ir kūriniais padeda kurti mokiniai, o virtualusis mokyklos vaizdas kuriamas pasitelkiant internetą. Virtualiosios mokymosi priemonės turi būti prieinamos ir lanksčios (nuotolinis mokymasis, technologijos) [55]. Atsiliepimai ir vertinimas: konstruktyvūs atsiliepimai, orientuoti į pažangą, o ne tik į klaidų nustatymą, skatina tobulėti. Įtrauki švietimo sistema: aplinka, kurioje atsižvelgiama į individualius poreikius, užtikrinamos lygios galimybės ir mažinamos socialinės bei psichologinės kliūtys. Šiuolaikinė švietimo įstaiga turi savo ugdytinį vertinti kaip individualybę, kuriai reikia padėti atskleisti savo fizinės ir psichinės prigimties galias bei jas puoselėti ir ugdyti [54].

1.5. Klinikinės mokymosi aplinkos reikšmė įgalinimui

Klinikinio mokymosi galimybės yra svarbi studijų dalis, įgyvendinama įvairiose klinikinėse praktikos srityse. Jų tikslas – suteikti slaugos studentams klinikinių žinių ir praktinės patirties, būtinos profesinėms kompetencijoms ugdyti [56]. Klinikinis mokymas apima studentų dalyvavimą realiose sveikatos priežiūros veiklose, kurios leidžia įgyti praktinių įgūdžių ir geriau suprasti slaugos praktiką. Tokia patirtis yra labai svarbi slaugos studentams, nes ji suteikia galimybę mokytis realiomis darbo sąlygomis, įgyti praktinės patirties ir stiprina motyvaciją siekti klinikinio mokymosi tikslų [57]. Tačiau klinikinės praktikos vietose dažnai susiduriama su iššūkiais, susijusiais su dideliu studentų

skaičiumi. Praktikos vietose vienu metu gali būti daug studentų, nes į tas pačias klininkines įstaigas atvyksta studentai iš skirtingų slaugos studijų programų, taip pat kitų sveikatos priežiūros sričių studentai. Dėl to gali sumažėti individualaus dėmesio ir mokymosi galimybių kiekvienam studentui [56]. Slaugos studentų įgalinimo esmė klinikinėje praktikoje – stiprinti gebėjimą priimti klininkinius sprendimus, ugdyti vertės ir pagarbos sau kaip besimokančiajam jausmą, stiprinti savigarbą bei padėti geriau suprasti klininkinių mokymosi įgūdžių sudėtingumą, o tai prisideda prie klininkinių kompetencijų gerinimo [53]. Slaugos studentų mokymosi ir praktikos aplinka yra svarbi įgalinimo atžvilgiu. Studentai, kurie praktikos metu jaučiasi įtraukti į komandą, turi prieigą prie mentorystės ir reikiamų išteklių, gauna palaikymą ir aiškius mokymosi tikslus, dažniau pasižymi didesne motyvacija, stipresniu kompetencijos jausmu bei didesniu savarankiškumu. Pavyzdžiui, tyrime *Studijas baigiančių slaugos studentų įgalinimas ir su juo susiję veiksniai* (angl. *Graduating Nursing Students' Empowerment and Related Factors*) nustatyta, kad studentų įgalinimo lygis skiriasi tarp šalių, ir tai susiję su aplinka, praktikos sąlygomis, mentoryste [16]. Studentai siekia būti vertinami, lygiaverčiai praktikos dalyviai, jiems svarbu turėti prieigą prie informacijos, būti palaikomiems ir skatinamiems išsakyti susirūpinimą dėl paciento saugos. Studentai dažnai jaučiasi neįgalinti dėl baimės pranešti apie kokybės problemas ar dėl to, kad aplinka nėra pakankamai palaikanti [12]. Tarp veiksmų, kurie veikia studentų įgalinimą, išskiriama mentorystė bei praktikos vadovų kompetencija ir palaikymas, praktikos aplinka. Svarbu ir tai, ar studentai klinikinėje praktikoje yra integruoti į komandą, ar tik stebi veiklą ir atlieka menkas funkcijas. Taip pat išskiriama studentų savivertė ir pasitikėjimas savimi. Pasitikėjimas savimi vaidina svarbų vaidmenį, leidžiant slaugytojams susidoroti su didelio streso situacijomis, priimti pagrįstus sprendimus ir greitai imtis tinkamų veiksmų [25]. Lietuvoje atliktame tyrime nustatyta, kad mentorystės patirties stoka, trumpas laikas, skiriamas studentui praktikos metu, neleidžia jam jaustis vertinamam ir palaikomam [58]. Taigi slaugos studentų įgalinimas reiškia ne tik teorinių žinių įgijimą, bet ir aktyvią integraciją į praktinę veiklą, palaikymo sistemos egzistavimą, studento vertinimą ir pagarbą jam kaip būsimam specialistui. Slaugos studentai turėtų jaustis vertinami ir būti traktuojami vienodai, taip pat dirbti atviroje ir patikimoje aplinkoje, kad jaustųsi įgalinti. Baimė sulaukti neigiamų pasekmių ar bausmės gali trukdyti slaugos studentams kalbėti apie prastą priežiūrą ir praktiką. Be to, bendras priežiūros ir paramos programų kūrimas yra naudingas tiek slaugos studentams ar pacientams, tiek – vietos bendruomenėms, nes sumažina stresą ir perdegimą bei leidžia pacientams pasirūpinti savimi ir veikti pagal savo pačių interesus [12].

1.6. Socialinės ir institucinės paramos vaidmuo

Socialinė ir institucinė parama atlieka esminį vaidmenį studentų įgalinimo procese, nes sudaro sąlygas psichologiniam stabilumui, aktyviam įsitraukimui ir gebėjimui veikti savarankiškai

akademinėje aplinkoje. Socialinė parama, apimanti emocinę, informacinę ir praktinę šeimos, draugų, dėstytojų bei akademinės bendruomenės pagalbą, veikia kaip svarbus apsauginis veiksnys, mažinantis stresą, nerimą ir psichologinę įtampą bei sudarantis palankias sąlygas studentų asmeniniam ir akademiniam augimui [59]. Svarbus socialinės paramos aspektas – priklausymo jausmo formavimas. Studentai, jaučiantys ryšį su akademinė bendruomene, lengviau adaptuojasi prie studijų aplinkos, aktyviau dalyvauja mokymosi procese ir pasižymi didesne motyvacija. Tai skatina jų agentiškumą – gebėjimą priimti sprendimus, veikti savarankiškai ir prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, o tai yra esminiai įgalinimo požymiai [58]. Tačiau svarbu pabrėžti, kad įgalinimas ir įsitraukimas nėra tapačios sąvokos – ne visi studentai turi būti aktyviai įsitraukę, tačiau kiekvienas turi turėti galimybę įsitraukti, jei to nori [24]. Studentų poreikiai ir lūkesčiai kinta priklausomai nuo studijų etapo. Pirmakursiai dažniau orientuojasi į socialinę integraciją ir priklausymo jausmą, todėl jiems ypač svarbus įtraukus ir gerai organizuotas įvadinis laikotarpis. Vėlesnių studijų etapų studentai labiau orientuojasi į akademinį, profesinį ar mokslinį tikslą, todėl jiems svarbu palaikyti ryšį su bendruomene ir per vadinamąją *paslėptą mokymo programą*, kuri neformaliai stiprina priklausymo ir įsitraukimo jausmą [51]. Visoms studentų grupėms būtinos nuoseklios pastangos palaikyti jų gerovę, nes bendruomeniškumas, priklausymas, gerovė ir įgalinimas yra glaudžiai tarpusavyje susiję [24]. Institucinė parama yra svarbi įgalinimo prielaida, apimanti akademines, psichologines ir organizacines paslaugas. Kokybiškas mokymas, prieinami ištekliai, dėstytojų palaikymas, konsultavimo paslaugos ir saugi, įtrauki mokymosi aplinka stiprina studentų pasitikėjimą savo gebėjimais ir skatina aktyvų dalyvavimą studijų procese [59]. Kartu institucijų vaidmuo siejamas su tokios edukacinės aplinkos kūrimu, kuri stiprina augimo mąstysenos formavimąsi, vidinę motyvaciją ir studentų siekį tobulėti, taip sudarydama struktūrinę įgalinimo sąlygas [51]. Studentų įgalinimas taip pat priklauso nuo visų institucijos suinteresuotųjų šalių – vadovybės, dėstytojų, administracijos ir pačių studentų – bendrų pastangų bei reikalauja sisteminių ir kultūrinių pokyčių, o ne pavienių iniciatyvų [24]. Tyrimai rodo, kad socialinė parama turi tiek tiesioginį, tiek netiesioginį poveikį studentų gerovei. Tiesiogiai ji gerina emocinę būseną ir psichologinę sveikatą, o netiesiogiai stiprina savivertę, atsparumą stresui, pasitenkinimą gyvenimu ir gebėjimą įveikti iššūkius. Šie aspektai glaudžiai susiję su psichologinio įgalinimo komponentais, tokiais kaip saviveiksmingumas, pasitikėjimas savimi ir kontrolės jausmas [59]. Socialinė parama taip pat yra reikšmingas slaugos studentų įgalinimą lemiantis veiksnys [51]. Nustatyta, kad didesnė socialinė parama yra susijusi su stipresne pasiekimų tikslų orientacija, didesne motyvacija ir atkaklumu siekiant akademinės sėkmės [59]. Ypač svarbi šiame kontekste yra šeimos parama, kuri stiprina saugumo jausmą ir padeda įveikti akademinį sunkumą, o bendraamžių ir dėstytojų palaikymas didina pasitikėjimą savimi ir skatina aktyvų įsitraukimą [52]. Be to, socialinė parama skatina studentų įsitraukimą į akademinę ir socialinę veiklą, stiprina jų ryšį su studijų aplinka ir mažina ketinimą nutraukti studijas, taip prisidedama prie

profesinės tapatybės formavimosi ir ilgalaikio profesinio augimo [51]. Studentų įgalinimas neturėtų baigtis kartu su studijomis – ryšių su absolventais palaikymas gali stiprinti mokymosi visą gyvenimą kultūrą ir skatinti aktyvesnį studentų įsitraukimą į akademinės aplinkos kūrimą [24].

Apibendrinant galima teigti, kad socialinė parama veikia kaip artimiausias įgalinimo šaltinis, stiprinantis studentų motyvaciją, atsparumą, pasitikėjimą savimi ir pasiekimų orientaciją, o institucinė parama sudaro šio įgalinimo struktūrinį pagrindą, kurdama palankias sąlygas augimo mąstysenos formavimuisi, įsitraukimui ir akademiniam tobulėjimui. Todėl socialinė ir institucinė parama turėtų būti vertinamos kaip tarpusavyje susiję veiksniai, stiprinantys slaugos studentų gebėjimą aktyviai mokytis, siekti profesinių tikslų ir formuoti pasitikėjimą savo profesine kompetencija [51, 52, 59].

1.7. Akademinio pasitenkinimo samprata

Akademinis pasitenkinimas apibrėžiamas kaip kompleksinis ir daugiамatis reiškinys, atspindintis studento subjektyvų visos studijų patirties vertinimą, apimančią mokymosi procesą, dėstytojų ir studentų santykius, įsitraukimą, motyvaciją, studijų kokybę bei bendrą akademinę ir socialinę aplinką [49, 50, 51]. Jis formuojasi veikiamas įvairių veiksnių, tokių kaip mokymo kokybė, akademinis iššūkis, išteklių ir paramos prieinamumas, socialinė aplinka, studijų organizavimas bei studijų programos atitikimas studentų tikslams [60]. Be to, suvokiamas kaip psichologinė būseną, susiformuojanti priklausomai nuo to, ar studentų lūkesčiai atitinka jų akademinę patirtį [61]. Akademinis pasitenkinimas yra dinamiškas procesas, kurį formuoja įvairūs tarpusavyje susiję veiksniai. Individualiame lygmenyje svarbų vaidmenį atlieka saviveiksmingumas, motyvacija ir savireguliacijos gebėjimai, instituciniame – mokymo kokybė, studijų organizavimas, išteklių ir paramos prieinamumas, studijų programos atitikimas studentų tikslams, o socialiniame – bendraamžių palaikymas ir akademinės bendruomenės aplinka [62]. Akademinis pasitenkinimas glaudžiai susijęs su mokymosi kokybe ir priklauso tiek nuo institucinių ypatybių, tiek nuo to, kaip studentai suvokia ir interpretuoja savo mokymosi aplinką [61]. Tyrimai rodo, kad aukštesnis akademinis pasitenkinimas siejamas su didesne motyvacija, aktyvesniu įsitraukimu į studijų procesą, geresniais akademiniais pasiekimais ir aukštesne psichologine gerove, o nepasitenkinimas gali būti susijęs su stresu, prastesniu įsitraukimu ir net ketinimu nutraukti studijas [49, 50, 51]. Šis kintamasis taip pat turi reikšmingą įtaką studentų profesiniam rengimui, socialinei sąveikai ir identifikacijai su pasirinkta studijų kryptimi [50, 51, 61]. Nors įgalinimas šiame kontekste ne visada įvardijamas tiesiogiai, akademinis pasitenkinimas glaudžiai susijęs su pagrindiniais psichologinio įgalinimo komponentais. Teigiama studijų patirtis stiprina studentų saviveiksmingumą, pasitikėjimą savimi, vidinę motyvaciją ir savarankiškumą, skatina aktyvų dalyvavimą mokymosi procese ir gebėjimą prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi [62]. Be to, aktyvus įsitraukimas į akademinę ir socialinę

veiklą stiprina studentų agentiškumą ir gebėjimą veikti savarankiškai, o tai laikoma svarbia įgalinimo prielaida [49, 61]. Taip pat nustatyta, kad akademinis pasitenkinimas ir įgalinimas yra tarpusavyje susiję procesai: didesnis pasitenkinimas studijomis stiprina įgalinimo jausmą, o mažesnis siejamas su silpnesniu ryšiu su profesija ir didesniu ketinimu nutraukti studijas [61, 62].

Apibendrinant galima teigti, kad akademinis pasitenkinimas veikia kaip svarbus įgalinimo pagrindas, nes jis stiprina studentų motyvaciją, pasitikėjimą įsitraukimą ir savarankiškumą, sudarydamas prielaidas aktyviam dalyvavimui studijų procese ir sėkmingam profesiniam tobulėjimui [49, 50, 51].

1.7.1. Akademinis pasitenkinimas ir jo sąsajos su įgalinimu

Tyrimai rodo, kad akademinis pasitenkinimas glaudžiai susijęs su studentų motyvacija, įsitraukimu, akademiais pasiekimais ir psichologine gerove. Labiau patenkinti studentai pasižymi didesniu aktyvumu mokymosi procese, geresniais akademiais rezultatais, didesniu pasitikėjimu savimi, rečiau jaučia stresą ir nerimą, o tai prisideda prie jų asmeninio ir profesinio augimo [63]. Akademinis pasitenkinimas taip pat glaudžiai susijęs su įgalinimu. Nustatyta, kad didesnis pasitenkinimas studijomis siejamas su stipresniu įgalinimo jausmu, nes studentai jaučiasi labiau įtraukti, aktyvūs ir turintys didesnę įtaką savo mokymosi aplinkai [64]. Nors įgalinimas ne visada įvardijamas tiesiogiai, akademinis pasitenkinimas stiprina pagrindinius psichologinio įgalinimo komponentus – saviveiksmingumą, pasitikėjimą savimi, vidinę motyvaciją ir savarankiškumą [49, 60, 63]. Remiantis savireguliacinio mokymosi teorija, studentai, gebantys aktyviai valdyti savo mokymosi procesą, kelti tikslus, reflektuoti ir adaptuoti mokymosi strategijas, patiria didesnę pasitenkinimą ir kartu stipresnę kontrolės bei savarankiškumo jausmą [60]. Be to, saugi, palaikanti ir įtrauki mokymosi aplinka, skatinanti aktyvų dalyvavimą, grįžtamąjį ryšį ir studentų agentiškumą, sudaro prielaidas įgalinimui stiprėti [63]. Taip pat nustatyta, kad akademinis pasitenkinimas ir įgalinimas veikia vienas kitą: palanki ir įtrauki akademinė aplinka didina studentų pasitenkinimą, o didesnis pasitenkinimas, savo ruožtu, stiprina įgalinimą, ypač per organizacinius ir socialinius aspektus [49, 64].

Apibendrinant galima teigti, kad akademinis pasitenkinimas yra svarbus įgalinimo pagrindas, nes jis stiprina studentų saviveiksmingumą, motyvaciją, pasitikėjimą savimi, savarankiškumą ir aktyvų įsitraukimą į mokymosi procesą, kurie ir sudaro psichologinio įgalinimo esmę [49, 60].

2. TYRIMO METODIKA

Šiame skyriuje aprašoma tyrimo metodika: tyrimo organizavimas, literatūros šaltinių paieškos strategija, tyrimo metodas, imtis, instrumentai, duomenų analizė ir tyrimo etikos principai. Metodikos skyriuje nuosekliai pristatomi tyrimo planavimo ir įgyvendinimo etapai, kurie sudaro pagrindą tyrimo eigai ir rezultatų pagrįstumui.

2.1. Tyrimo organizavimas

Tyrimas buvo organizuojamas keliais etapais. Pasirinkus baigiamojo darbo temą, buvo iškeltas darbo tikslas - nustatyti slaugos studentų įgalinimo lygį ir jį lemiančius veiksnius. Toliau, suformuluoti uždaviniai: (1) Nustatyti slaugos studentų įgalinimo lygį. (2) Nustatyti slaugos studentų akademinio pasitenkinimo lygį. (3) Nustatyti ryšį tarp slaugos studentų akademinio pasitenkinimo ir įgalinimo lygio bei įvertinti jų sąsajas su demografiniais kintamaisiais. (4) Nustatyti akademinio pasitenkinimo veiksnius, susijusius su slaugos studentų įgalinimu. Hipotezės: (h1): Tikėtina, kad egzistuoja statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys tarp slaugos studentų akademinio pasitenkinimo ir jų įgalinimo lygmens. (h2): Tikėtina, kad slaugos studentų sociodemografiniai veiksniai neturės statistiškai reikšmingų sąsajų su studentų įgalinimo lygiu. Subjektas: Lietuvos universitetų ir kolegijų II–IV kurso bendrosios praktikos slaugos bakalauro programų studentai. Bei objektas: Lietuvos universitetų ir kolegijų II–IV kurso bendrosios praktikos slaugos bakalauro programų studentų įgalinimo lygis ir jį lemiantys veiksniai. Toliau atlikta mokslinės literatūros analizė, siekiant pagrįsti tyrimo aktualumą, teorines prielaidas ir pagrindinius analizuojamus kintamuosius. Pasirinktas tyrimo dizainas, suformuluoti tiriamųjų atrankos kriterijai, parengtas elektroninis klausimynas ir gautas leidimas naudoti tyrimo instrumentus. Gautas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslinių tyrimų etikos komiteto pritarimas (2026-01-29 Nr. Nr. 1.5.60 E-150000-KT-4) vykdyti tyrimą. (6 priedas). Prieš pagrindinį tyrimą atliktas pilotinis tyrimas, kurio metu įvertintas klausimyno aiškumas ir skalių patikimumas. Pagrindinis tyrimas buvo vykdomas elektroninės apklausos būdu, o surinkti duomenys apdoroti ir analizuoti taikant statistinės analizės metodus.

2.2. Literatūros šaltinių paieškos strategija ir apdorojimas

Atlikta tiriamoji mokslinės literatūros apžvalga. Literatūros šaltinių paieška vykdyta duomenų bazėse *PubMed (National Library of Medicine)* ir *ResearchGate*, naudojant paieškos žodžius anglų kalba, t. y. *empowerment or empowerment factors and nursing and students or nursing education*, ir specializuotoje mokslinės informacijos paieškos sistemoje *Google mokslinčius (Google Scholar)*,

naudojant paieškos žodžius lietuvių kalba, t. y. *įgalinimas, slaugos studentai, slauga, įgalinimo veiksniai, slaugos studijos*. Atrinktos mokslinės publikacijos, kurių visas tekstas buvo laisvai prieinamas, parašytos lietuvių ir anglų kalbomis.

2.3. Tyrimo metodas ir jo pagrįstumas

Atliktas kiekybinis aprašomasis skerspjūvio tyrimas. Šis tyrimo metodas pasirinktas, nes tai formalus, objektyvus, griežtas ir sistemingas procesas, kurio metu gaunami skaitiniai duomenys apie tiriamą reiškinį. Kiekybiniai tyrimai atliekami siekiant apibūdinti naujas situacijas, įvykius ar sąvokas, ištirti kintamųjų tarpusavio ryšius ir nustatyti gydymo ar intervencijos veiksmingumą pagal pasirinktus sveikatos rezultatus. Kadangi šiame tyrime analizuojamas studentų įgalinimo lygis, akademinio pasitenkinimo rodikliai ir jų tarpusavio ryšiai, kiekybinis tyrimo tipas yra tinkamiausias, siekiant patikimų, apibendrinamų ir statistiškai pagrįstų rezultatų [65]. Kadangi planuojama tirti bendrosios praktikos slaugos bakalauro studijų studentų įgalinimą pagal tam tikru jų gyvenimo metu susiformavusias patirtis, vertybes ir akademinės aplinkos ypatumus, pasirinktas skerspjūvio (angl. *cross-sectional*) tyrimo dizainas, kuris leidžia vienu metu surinkti duomenis iš kelių aukštųjų mokyklų bei įvertinti įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo rodiklių tarpusavio sąsajas. Šis metodas suteikia galimybę apibūdinti tiriamųjų grupės būklę tam tikru laikotarpiu ir pateikti preliminaras išvagas, kurios gali būti pagrindas tolesniems ilgalaikiams tyrimams [16].

2.4. Tyrimo imtis

Tyrimo tikslinę populiaciją sudarė Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuojantys bakalauro slaugos programų 2–4 kursų studentai, turintys klinikinės praktikos patirties. Į tyrimą buvo įtraukti tik tie studentai, kurie studijavo 2025–2026 mokslo metais ir savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime. Tiriamųjų atranka buvo vykdoma bendradarbiaujant su universitetų slaugos fakultetais ir studijų programų administracija. Tyrimo informacija ir kvietimas dalyvauti buvo platinami elektroniniu būdu – per universitetinius el. pašto tinklus, studentų informavimo sistemas bei socialinius tinklus (pavyzdžiui, slaugos studentams skirtas *Facebook* grupes). Kvietime buvo pateikta informacija apie tyrimo tikslą, savanoriško dalyvavimo principą, anonimiškumo užtikrinimą bei nuoroda į elektroninį klausimyną. Įtraukimo į tyrimą kriterijai: Lietuvos aukštosios mokyklos, 2–4 kursų slaugos bakalauro studijų studentai; studentai, turintys klinikinės praktikos patirties; studentai, sutikę savanoriškai dalyvauti tyrime. Atsižvelgiant į ankstesnius panašaus pobūdžio tyrimus, kuriuose slaugos studentų įgalinimo lygio ir jį lemiančių veiksnių analizei buvo taikomos 120–300 dalyvių imtys, šiame tyrime

buvo numatyta ne mažesnė kaip 150 respondentų imtis. Toks imties dydis laikytas pakankamu užtikrinti statistinę analizę ir rezultatų patikimumą.

2.5. Tyrimo instrumentai

Tyrimui atlikti pasirinktas anketinis apklausos metodas, naudotas tyrimo instrumentas (1 ir 2 priedai), kurį sudaro trys dalys:

1. klausimai apie sociodemografinius tiriamųjų duomenis. Šis instrumentas, remiantis šaltiniais, sukurtas tyrėjo. Jis apima amžių, lytį, studijų vietą, studijų kursą, ankstesnę klinikinę patirtį ir ankstesnę darbo patirtį sveikatos priežiūros srityje.

2. *Learner Empowerment Scale* (LES), sukurtas Frymier, Shulman ir Houser, – klausimynas, skirtas įvertinti studentų įgalinimo (angl. *empowerment*) lygį mokymosi procese. Matuojamos trys pagrindinės dimensijos – reikšmingumas (angl. *meaningfulness*), kompetencija (angl. *competence*) ir poveikis (angl. *impact*). Suteikdama galimybę nustatyti, kiek studentai jaučiasi galintys aktyviai dalyvauti, daryti įtaką bei sėkmingai įsisavinti studijų turinį. LES plačiai taikomas edukaciniuose tyrimuose, siekiant įvertinti mokymosi aplinkos kokybę ir studentų motyvaciją. Visų subskalių atsakymai, naudojant penkių balų Likerto skalę, svyruoja nuo 0 iki 4 balų, kai didesnis balas rodo aukštesnį įgalinimo lygį. Teorinis diapazonas yra 0–140 ir klasifikuojamas 0–46, 47–93, 94–140, t. y. žemas, vidutinis ir aukštas įgalinimo lygis.

3. *Undergraduate Nursing Student Academic Satisfaction Scale* (UNSASS), sukurtas Dennison & El-Masri, – specialiai slaugos studentams skirtas klausimynas įsivertinti akademinį pasitenkinimą studijomis (Dennison & El-Masri, 2012). Jis apima kelias dimensijas, tokias kaip dėstymo kokybė, mokymosi aplinkos tinkamumas, praktikos galimybės ir studijų programos organizavimas, ir suteikia visapusišką vaizdą apie studentų patirtį aukštojo mokslo institucijoje. Atsakymai visose subskalėse vertinami pagal penkiabalę Likerto skalę, kur 5 – visiškai sutinku, o 1 – visiškai nesutinku; teorinis balas yra 48–240. Bendras Cronbacho alfa (angl. *Cronbach's alpha*) koeficientas yra 0,96. Cronbacho alfa koeficientai atskiroms subskalėms – mokymui klasėje, klinikinei patirčiai, programos įgyvendinimui ir struktūrai bei programos paramos ištekliams – buvo atitinkamai 0,92, 0,91, 0,91 ir 0,74 (Dennison & El-Masri, 2012). Klausimynai, sukurti užsienio autorių, buvo verčiami į lietuvių kalbą taikant vertimo ir atgalinio vertimo (angl. *back translation*) metodą, siekiant užtikrinti turinio tikslumą ir semantinį atitikimą originalui; klausimynai taip pat buvo iš anksto patikrinti dėl aiškumo ir suprantamumo pilotinėje imtyje ($n = 34$). Pilotinis tyrimas atliktas 2026 m. vasario mėnesį, jame dalyvavo 34 respondentai. Respondentams anketoje pateikti klausimai buvo aiškūs, taigi korekcijų nebuvo atlikta.

2.6. Duomenų rinkimo eiga

Kaip jau minėta, duomenų rinkimas buvo vykdomas elektroninės apklausos būdu. Klausimynas pateiktas interneto platformoje, o jo nuoroda platinta respondentams. Prieš pradėdant pildyti klausimyną dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslais, dalyvavimo sąlygomis, savanoriškumo principu ir anonimiškumo užtikrinimu. Susipažinę su pateikta informacija ir sutikę dalyvauti tyrime, respondentai galėjo pradėti klausimyno pildymą. Surinkti duomenys buvo kaupiami elektroniniu formatu ir vėliau paruošti statistinei analizei.

2.7. Duomenų analizė

Gauti tyrimo duomenys buvo apdoroti pasitelkiant duomenų kaupimo ir statistinės analizės SPSS (angl. *Statistical Package for Social Sciences*) programą. Buvo atliekama deskriptyvinė (aprašomoji) analizė, siekiant nustatyti respondentų demografines charakteristikas ir atsakymų pasiskirstymą. Koreliacinė analizė leido įvertinti ryšius tarp studentų įgalinimo, akademinio pasitenkinimo bei pedagoginių ir institucinių veiksmų. Statistinis reikšmingumo lygmuo buvo laikomas $p < 0,05$.

2.8. Tyrimo etika

Tyrimas buvo atliekamas laikantis Helsinkio deklaracijos principų ir galiojančių mokslinių tyrimų etikos reikalavimų. Tyrimo protokolas buvo pateiktas ir patvirtintas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslinių tyrimų etikos komitete, siekiant užtikrinti atitiktį etikos principams. Visi tyrimo dalyviai buvo išsamiai informuoti apie tyrimo tikslą, uždavinius, dalyvavimo sąlygas ir duomenų tvarkymą. Prieš pradėdant apklausą, iš kiekvieno respondento buvo gautas informuotas raštiškas sutikimas dalyvauti tyrime. Apklausa buvo vykdoma anonimiškai internetu, naudojant klausimyną, kuriuo nebuvo siekiama rinkti jokių asmens identifikavimo duomenų (pavyzdžiui, vardo, pavardės, el. pašto ar studijų įstaigos pavadinimo). Dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas, o atsisakymas ar pasitraukimas iš apklausos neturėjo jokių neigiamų pasekmių dalyviams. Surinkti duomenys bus saugomi apsaugotose elektroninėse bylose, prieinamose tik tyrėjai, ir naudojami tik šio tyrimo tikslais, o po baigiamojo darbo gynimo – sunaikinti, laikantis duomenų apsaugos reikalavimų pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) nuostatas. Elektroniniu paštu gautas autorių leidimas naudoti abu tyrimo instrumentus – *Learner Empowerment Scale* (LES) ir *Undergraduate Nursing Student Academic Satisfaction Scale* (UNSASS). Tyrimo metu naudojamų klausimynų vertimai ir adaptacija buvo vykdoma laikantis instrumentų autorių nurodytų sąlygų ir citavimo

reikalavimų. Tyrimui, kuris buvo vykdomas Lietuvoje, gautas teigiamas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslinių tyrimų etikos komiteto sprendimas dėl tyrimo atitikties etikos principams.

3. TYRIMO REZULTATAI

3.1. Pilotinis tyrimas

Pilotinis tyrimas buvo atliktas 2026 m. vasario mėnesį. Pilotinio tyrimo metu buvo išsiųstos 34 anketos. Surinkti tyrimo duomenys sukoduoti ir suvesti į duomenų bazę. Pirminiai duomenys buvo įvesti į *Microsoft Excel* programą, kur respondentų atsakymai buvo sukoduoti skaitinėmis reikšmėmis. Vėliau duomenys buvo importuoti į statistinės analizės programą IBM SPSS.

Klausimyno skalių patikimumui įvertinti buvo analizuotas klausimyną sudarančių teiginių vidinis nuoseklumas – apskaičiuotas Cronbacho alfa koeficientas, kuris vertina klausimyno teiginių tarpusavio suderinamumą ir leidžia nustatyti, ar visi skalės klausimai pakankamai atspindi tiriamą reiškinį. Literatūroje nurodoma, kad gerai sudaryto klausimyno Cronbacho alfa koeficiento reikšmė turėtų būti didesnė nei 0,7. Šio tyrimo klausimyno patikimumas buvo įvertintas kaip labai geras, nes bendras Cronbacho alfa koeficientas siekė 0,979 – tokia vertė rodo aukštą klausimyno vidinį suderinamumą [66]. Analizuojant atskiras klausimyno subskales nustatyta, kad studentų įgalinimo skalės poveikio subskalės patikimumas buvo geras (Cronbach $\alpha = 0,81$). Reikšmingumo subskalės patikimumas buvo labai geras (Cronbach $\alpha = 0,85$), o kompetencijos subskalės patikimumas – taip pat labai geras (Cronbach $\alpha = 0,87$) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo skalės patikimumas (Cronbach α)

Subskalė	Cronbach α	Patikimumo įvertinimas
Poveikis	0,81	Geras
Reikšmingumas	0,85	Labai geras
Kompetencija	0,87	Labai geras

Studentų akademinio pasitenkinimo skalės analizė parodė labai aukštą vidinį nuoseklumą (žr. 2 lentelę). Mokymosi pamokose subskalės patikimumas siekė Cronbach $\alpha = 0,96$, klinikinio mokymo subskalės – Cronbach $\alpha = 0,97$, programos struktūros ir įgyvendinimo subskalės – Cronbach $\alpha = 0,97$, o pagalbos ir išteklių subskalės patikimumas buvo Cronbach $\alpha = 0,93$. Gauti rezultatai rodo, kad visos tyrime naudotos skalės pasižymi labai geru vidiniu nuoseklumu ir gali būti laikomos tinkamomis tolesnei statistinei analizei. Taip pat, nustatyta, kad nė viena iš subskalių nesumažino bendro klausimyno patikimumo, todėl visos skalės buvo įtrauktos į galutinę duomenų analizę. Aukšti Cronbach α rodikliai leidžia teigti, kad klausimyno teiginiai nuosekliai matuoja tiriamą konstruklą, o respondentų atsakymai pasižymi stabilumu ir tarpusavio suderinamumu.

2 lentelė. Slaugos studentų akademinio pasitenkinimo skalės patikimumas (Cronbach α)

Subskalė	Cronbach α	Patikimumo įvertinimas
Mokymasis pamokose	0,96	Labai geras
Klinikinis mokymas	0,97	Labai geras
Programos struktūra ir įgyvendinimas	0,97	Labai geras
Pagalba ir ištekliai	0,93	Labai geras

3.2. Sociodemografiniai duomenys

Aprašomoji analizė atskleidė respondentų sociodemografinės charakteristikas. Tyrime dalyvavo 150 respondentų, trūkstamų duomenų nenustatyta. Didžioji dalis tiriamųjų buvo moterys ($n = 134$; 89,3 %), vyrai sudarė 10,7 % ($n = 16$). Respondentų amžiaus vidurkis buvo $24,09 \pm 4,94$ metų (nuo 19 iki 52 metų).

Pagal kursus respondentai pasiskirstė gana tolygiai: II ir III kurso studentai sudarė po 35,3 % ($n = 53$), o IV kurso – 29,3 % ($n = 44$) (2 pav.) (žr. 3 lentelę). Toks pasiskirstymas leido į tyrimą įtraukti skirtinguose studijų etapuose esančių studentų patirtis bei požiūrį. Visi respondentai nurodė turintys klinikinės praktikos patirties (100 %; $n = 150$), todėl galima teigti, kad visi tyrimo dalyviai buvo susidūrę su praktine slaugos veikla klinikinėje aplinkoje.

3 lentelė. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų kursą

Subskalė	Respondentų skaičius (n)	Procentinė dalis (%)
II kursas	53	35,3 %
III kursas	53	35,3 %
IV kursas	44	29,3 %
Iš viso	150	100,0 %

Analizuojant respondentų studijų ir profesinės veiklos charakteristikas nustatyta, kad didžioji dalis studentų studijų metu dirbo slaugos ar su sveikatos priežiūra susijusį darbą. Nemaža dalis respondentų studijų metu derino teorines žinias su praktine profesine veikla. Vertinant ryšį tarp kurso ir darbo patirties nustatyta, kad tyrime dalyvavo tiek profesinės patirties neturintys studentai, tiek jau kelerius metus slaugos srityje dirbantys asmenys. II kurso studentai dažniausiai neturėjo darbo patirties (54,7 %), III kurso studentai dažniau turėjo 1–3 metų patirtį (35,8 %), o IV kurso studentai dažniausiai – taip pat 1–3 metų patirtį (52,3 %). Toks respondentų pasiskirstymas sudaro galimybę

geriau atskleisti skirtingų studijų ir profesinės patirties aspektų sąsajas su studentų įgalinimu bei akademinio pasitenkinimu. Nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp kurso ir darbo patirties ($\chi^2 = 45,852$; $p < 0,001$), rodantis, kad didėjant studijų kursui didėja ir darbo patirtis (3 pav.). Darbo patirtis buvo vertinta rangine skale (1 – neturi patirties, 2 – iki 1 metų, 3 – 1–3 metai, 4 – 3–5 metai, 5 – daugiau nei 5 metai), vidutinė reikšmė siekė $2,15 \pm 1,08$, o tai rodo, kad dauguma respondentų turėjo nedidelę (iki 1–3 metų) darbo patirtį (žr. 4 lentelė). Taigi, studijų ir darbo derinimas yra dažnas reiškinys tarp slaugos studentų. Tai gali būti susiję tiek su profesinio tobulėjimo siekiu, tiek su praktinių įgūdžių stiprinimu dar studijų laikotarpiu.

4 lentelė. Darbo patirties pasiskirstymas pagal kursą

Studijų kursas	Dažniausiai nustatyta darbo patirtis	Procentinė dalis (%)
II kursas	Neturi darbo patirties	54,7 %
III kursas	1–3 metų patirtis	35,8 %
IV kursas	1–3 metų patirtis	52,3 %

Pagal gyvenamąją vietą daugiausia tiriamųjų buvo iš Vilniaus (54,7 %; $n = 82$), mažiau – iš Kauno (23,3 %; $n = 35$), Utenos (11,3 %; $n = 17$), Klaipėdos (7,3 %; $n = 11$) ir Šiaulių (3,3 %; $n = 5$). Respondentai studijavo tiek universitetuose, tiek kolegijose: universitetuose studijavo 64,0 % ($n = 96$), o kolegijose – 36,0 % ($n = 54$) (žr. 5 lentelė). Didžioji dalis respondentų studijavo didžiuosiuose Lietuvos miestuose veikiančiose aukštosiose mokyklose, todėl galima teigti, kad tyrime dalyvavo įvairių regionų slaugos studentai. Toks respondentų pasiskirstymas leidžia plačiau atspindėti slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo ypatumus skirtinguose studijų kontekstuose.

5 lentelė. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Miestas	Dažniausiai nustatyta darbo patirtis	Procentinė dalis (%)
Vilnius	82	54,7 %
Kaunas	35	23,3 %
Utena	17	11,3 %
Klaipėda	11	7,3 %
Šiauliai	5	3,3 %
Iš viso	150	100,0 %

3.3. Slaugos studentų įgalinimo lygio įvertinimas

Aprašomoji analizė atskleidė bendrą slaugos studentų įgalinimo vidurkį – 3,44 (SD = 0,43), o tai rodo vidutinį įgalinimo lygį. Analizuojant atskiras įgalinimo subskales nustatyta, kad aukščiausias įvertinimas buvo kompetencijos komponento (M = 3,62; SD = 0,53), kiek žemesnis – reikšmingumo (M = 3,49; SD = 0,46), o žemiausias – poveikio komponento (M = 3,35; SD = 0,52) (žr. 6 lentelę). Tai rodo, kad nors studentai jaučiasi pakankamai kompetentingi ir gebantys atlikti studijų bei praktikos metu keliamas užduotis, jų suvokiamas poveikis arba gebėjimas daryti įtaką studijų aplinkai, sprendimų priėmimui ar studijų procesui išlieka mažesnis. Atsižvelgiant į tai, kad atsakymai buvo vertinami Likerto skalėje nuo 1 iki 5, įgalinimo lygis buvo interpretuojamas taip: 1–2,33 – žemas, 2,34–3,67 – vidutinis, 3,68–5 – aukštas. Gautas bendras vidurkis rodo, kad tiriamųjų slaugos studentų įgalinimo lygis yra vidutinis. Nors bendras įgalinimo lygis nepasiekė aukšto lygmens ribos, rezultatai leidžia manyti, kad studentai studijų procese jaučia tam tikrą pasitikėjimą savo gebėjimais ir studijų prasmingumu, tačiau vis dar egzistuoja poreikis stiprinti jų aktyvų įtraukimą bei poveikio studijų aplinkai suvokimą.

6 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo lygio aprašomoji statistika

Įgalinimo subskalė	N	Minimum	Maximum	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis (SN)
Poveikis	150	2,00	5,00	3,35	0,52
Reikšmingumas	150	2,00	5,00	3,50	0,46
Kompetencija	150	1,00	5,00	3,62	0,53
Bendras vidurkis	150	1,91	5,00	3,44	0,43

3.4. Studentų akademinio pasitenkinimo įvertinimas

Aprašomoji analizė parodė, kad slaugos studentų akademinio pasitenkinimo subskalių vidurkiai svyruoja nuo 3,70 iki 3,88, o tai rodo aukštą akademinio pasitenkinimo lygį (žr. 7 lentelę). Analizuojant atskiras subskales nustatyta, kad aukščiausias įvertinimas buvo studijų programos komponentas (M = 3,88; SD = 0,64), kiek mažesnis – išteklių (M = 3,83; SD = 0,64) ir dėstymo (M = 3,80; SD = 0,65) komponentų, o mažiausias – klinikinės praktikos komponento (M = 3,70; SD = 0,65). Geuti rezultatai rodo, kad studentai labiausiai patenkinti studijų programos organizavimu, jos struktūra bei turiniu, tačiau santykinai mažiau – klinikinės praktikos aspektais. Tai siejama su praktikos aplinkos ypatumais, skirtinga mentorystės kokybe, praktinio mokymo organizavimu ar

studentų įsitraukimo galimybėmis klinikinėje aplinkoje. Visų subskalių vidurkiai viršijo 3,68 ribą, todėl visose srityse nustatytas aukštas pasitenkinimo lygis. Atsižvelgiant į tai, kad vertinimas buvo atliktas pagal Likerto skalę nuo 1 iki 5, pasitenkinimo lygis interpretuojamas taip: 1–2,33 – žemas, 2,34–3,67 – vidutinis, 3,68–5 – aukštas. Gauti rezultatai rodo, kad tiriamųjų slaugos studentų akademinio pasitenkinimo lygis yra aukštas. Apibendrinant galima teigti, kad slaugos studentai yra patenkinti studijomis visose vertinimo srityse, ypač studijų programos organizavimu bei prieinamais studijų ištekliais,

7 lentelė. Slaugos studentų akademinio pasitenkinimo rodikliai

Akademino pasitenkinimo subskalė	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Mokymasis pamokose	3,80	0,65
Klinikinis mokymas	3,70	0,65
Programos struktūra ir įgyvendinimas	3,88	0,64
Pagalba ir ištekliai	3,83	0,64

3.5. Ryšys tarp slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo

Spearmano koreliacijos analizė parodė, kad tarp slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo egzistuoja statistiškai reikšmingas vidutinio stiprumo teigiamas ryšys ($r = 0,486$; $p < 0,001$) (žr. 8 lentelę). Tai rodo, kad didėjant studentų įgalinimo lygiui, didėja ir jų akademinis pasitenkinimas. Nors nustatytas ryšys yra vidutinio stiprumo, jis išlieka statistiškai reikšmingas ir rodo nuoseklią tendenciją, kad didesnis įgalinimas siejasi su palankesniu studijų vertinimu. Taigi studentų įgalinimo stiprinimas gali prisidėti prie akademinio pasitenkinimo didinimo.

8 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo ryšys

Kintamieji	Koreliacijos koeficientas	Reikšmingumo lygmuo (p)
(Spearmano r)		
Įgalinimas ir akademinis pasitenkinimas	0,486	< 0,001

3.6. Slaugos studentų įgalinimo ir pasirinktų demografinių veiksnių ryšys

Kadangi visi respondentai nurodė turintys klinikinės praktikos patirties, šio kintamojo ryšys su slaugos studentų įgalinimo lygiu nebuvo analizuojamas. Tai rodo, kad klinikinė praktika buvo

bendra visų tyrime dalyvavusių studentų patirtis, todėl nebuvo galimybės palyginti įgalinimo skirtumų tarp praktiką atlikusių ir neatlikusių respondentų grupių. Analizuojant slaugos studentų įgalinimo lygio skirtumus pagal lytį buvo taikytas Mann-Whitney U testas. Nustatyta, kad statistiškai reikšmingo skirtumo tarp vyrų ir moterų įgalinimo lygio nenustatyta ($U = 998,5$; $p = 0,654$). Nors moterų vidutiniai rangai (76,05) buvo šiek tiek didesni nei vyrų (70,91), šis skirtumas nėra statistiškai reikšmingas. Gauti rezultatai leidžia teigti, kad lytis neturi reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimui. Tiek vyrai, tiek moterys studijų procese patiria panašų kompetencijos, reikšmingumo ir poveikio jausmą. Taip pat svarbu pažymėti, kad vyrų grupė tyrime buvo gerokai mažesnė nei moterų, todėl tai galėjo turėti įtakos rezultatų pasiskirstymui ir statistiniam jautrumui.

9 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal lytį

Lytis	Tiriamųjų skaičius	Vidutinis rangas
Moteris	134	76,05
Vyras	16	70,91

Analizuojant slaugos studentų įgalinimo lygio skirtumus pagal studijų kursą taikytas Kruskal-Wallis testas (žr. 10 lentelę). Nustatyta, kad statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingų kursų studentų įgalinimo lygio nenustatyta ($H = 2,513$; $df = 2$; $p = 0,285$). Nors stebima tendencija, kad aukštesnių kursų studentų įgalinimo lygis yra didesnis (IV kurso studentų vidutinis rangas – 83,51, III kurso – 74,82, II kurso – 69,53), šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi. Tai rodo, kad studijų kursas neturi reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui. Tai gali rodyti, kad įgalinimo jausmas formuojasi viso studijų proceso metu ir nėra tiesiogiai priklausomas nuo studijų metų ar sukauptos akademinės patirties.

10 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų kursą

Studijų kursas	Tiriamųjų skaičius	Vidutinis rangas
II kursas	53	69,53
III kursas	53	74,82
IV kursas	44	83,51

Analizuojant slaugos studentų įgalinimo lygio ryšį su darbo patirtimi taikytas Spearmano koreliacijos koeficientas (žr. 11 lentelę). Nustatyta, kad statistiškai reikšmingo ryšio tarp darbo patirties ir įgalinimo lygio nenustatyta ($r = 0,099$; $p = 0,228$). Nors nustatytas silpnas teigiamas ryšys, jis nėra statistiškai reikšmingas. Tai rodo, kad darbo patirtis neturi reikšmingos įtakos slaugos

studentų įgalinimo lygiui. Darbo patirties turėjimas savaime neužtikrina didesnio studentų įgalinimo jausmo.

Analizuojant ryšį tarp slaugos studentų įgalinimo lygio ir amžiaus nustatyta silpna teigiama koreliacija (Spearman $\rho = 0,153$), tačiau ji nebuvo statistiškai reikšminga ($p = 0,061$). Tai rodo, kad didėjant studentų amžiui įgalinimo lygis turi tendenciją šiek tiek didėti, tačiau šis ryšys nėra pakankamai stiprus, kad būtų laikomas statistiškai reikšmingu. Nors nustatyta teigiama tendencija, statistinio reikšmingumo nebuvimas leidžia teigti, kad amžius neturi reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui.

11 lentelė. Įgalinimo lygio ryšys su su amžiumi ir darbo patirtimi

Kintamieji	Koreliacijos koeficientas	Reikšmingumo lygmuo (p)
Darbo patirtis ir įgalinimas	0,099	0,228
Amžius ir įgalinimas	0,153	0,061

Analizuojant slaugos studentų įgalinimo lygio skirtumus pagal studijų institucijos tipą (universitetas ir kolegija) nustatyta, kad universitetų studentų įgalinimo lygio vidutiniai rangai buvo aukštesni (79,97) nei kolegijų studentų (67,55). Tačiau šis skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas, todėl šie skirtumai nėra pakankamai ryškūs, jog būtų galima daryti tvirtas išvadas apie studijų institucijos tipo poveikį slaugos studentų įgalinimui. (Mann-Whitney $U = 2162,50$; $p = 0,092$) (žr. 12 lentelę). Tai rodo, kad nors universitetų studentai linkę vertinti savo įgalinimo lygį šiek tiek aukščiau, studijų institucijos tipas neturi reikšmingos įtakos įgalinimo lygiui. Taigi, nors pastebima tendencija, statistinio reikšmingumo nebuvimas leidžia teigti, kad studijų institucijos tipas neturi esminės įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui.

12 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų institucijos tipą

Institucijos tipas	Koreliacijos koeficientas	Reikšmingumo lygmuo (p)
Universitetas	96	79,97
Kolegija	54	67,55

Analizuojant slaugos studentų įgalinimo lygio skirtumus pagal studijų miestą, nustatyta, kad didžiausias vidutinis rangas buvo Kaune (92,26), o mažiausias – Šiauliuose (49,10). Kitų miestų rodikliai buvo: Vilniuje – 73,65, Klaipėdoje – 69,50, Utenoje – 61,59 (žr. 13 lentelę). Tačiau nustatyti skirtumai tarp miestų nebuvo statistiškai reikšmingi (Kruskal-Wallis $H = 9,164$; $df = 4$; $p = 0,057$).

Nors Kauno studentų įgalinimo lygis buvo aukščiausias, o Šiaulių – žemiausias, statistinio reikšmingumo nebuvimas nenurodo studijų vietos poveikį slaugos studentų įgalinimui. Tai rodo, kad nors tam tikri įgalinimo lygio skirtumai tarp miestų yra stebimi, gyvenamoji vieta neturi reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui. Nors statistinis reikšmingumas nepasiektas, gauta p reikšmė yra artima reikšmingumo ribai, todėl galima įžvelgti tendenciją, kad įgalinimo lygis gali skirtis priklausomai nuo miesto.

13 lentelė. Įgalinimo lygio skirtumai pagal studijų miestą

Miestas	Tiriamųjų skaičius	Vidutinis rangas
Vilnius	82	73,65
Kaunas	35	92,26
Šiauliai	5	49,10
Klaipėda	11	69,50
Utena	17	61,59

Apibendrinant slaugos studentų įgalinimo lygio sąsajas su demografiniais veiksniais, nustatyta, kad nei vienas iš analizuotų veiksnių neturėjo statistiškai reikšmingos įtakos įgalinimo lygiui ($p > 0,05$). Analizė parodė, kad įgalinimo lygis nesiskyrė reikšmingai pagal lytį, kursą, studijų institucijos tipą bei gyvenamąją vietą. Taip pat nenustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp įgalinimo lygio ir amžiaus ar darbo patirties. Nors kai kuriais atvejais buvo stebimos tam tikros tendencijos – pavyzdžiui, aukštesni įgalinimo įverčiai tarp vyresnių studentų, universitetuose studijuojančių ar Kaune gyvenančių respondentų – šie skirtumai nepasiekė statistinio reikšmingumo lygmens. Todėl galima teigti, kad slaugos studentų įgalinimo lygis nėra reikšmingai susijęs su nagrinėtais demografiniais veiksniais.

3.7. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo subskalių tarpusavio ryšiai

Spearmano koreliacijos analizė parodė, kad tarp slaugos studentų įgalinimo subskalių ir akademinio pasitenkinimo subskalių egzistuoja statistiškai reikšmingi teigiami ryšiai ($p < 0,001$). (žr. 14 lentelę). Nustatyta, kad visos įgalinimo dimensijos – reikšmingumas (LES_MEAN), kompetencija (LES_COMP) ir poveikis (LES_IMP) – teigiamai susijusios su visomis akademinio pasitenkinimo subskalėmis: dėstymu (TEACH_MEAN), klinicine praktika (CLIN_MEAN), studijų programa (PROG_MEAN) ir ištekliais (RES_MEAN).

Stipriausi ryšiai nustatyti tarp dėstymo ir studijų programos ($r = 0,662$), klinikinės praktikos ir studijų programos ($r = 0,646$) bei dėstymo ir klinikinės praktikos ($r = 0,612$). Studentų pasitenkinimas skirtingomis studijų sritimis yra glaudžiai tarpusavyje susijęs. Tai reiškia, kad teigiamas dėstymo vertinimas dažnai siejasi ir su palankesniu studijų programos bei klinikinės praktikos vertinimu. Tokie ryšiai rodo, kad studijų kokybė studentų suvokiama kaip kompleksinis ir tarpusavyje susijęs reiškinys.

Ryšiai tarp įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo subskalių buvo silpni–vidutinio stiprumo, pavyzdžiui, tarp kompetencijos ir dėstymo ($r = 0,390$), reikšmingumo ir dėstymo ($r = 0,326$) bei poveikio ir dėstymo ($r = 0,480$). Visi nustatyti ryšiai buvo teigiami, o tai rodo, kad didėjant studentų įgalinimo lygiui, didėja ir jų akademinis pasitenkinimas atskirose studijų srityse. Tai rodo, kad studentai, kurie jaučiasi labiau kompetentingi, mato savo studijų prasmingumą ir jaučia didesnę poveikį studijų aplinkai, dažniau yra labiau patenkinti dėstymo procesu bei kitais studijų aspektais. Visi nustatyti ryšiai buvo teigiami, todėl galima teigti, kad didėjant slaugos studentų įgalinimo lygiui, didėja ir jų akademinis pasitenkinimas atskirose studijų srityse. Gauti rezultatai leidžia manyti, kad studentų įgalinimas yra svarbus veiksnys, susijęs su palankesniu studijų patirties vertinimu, didesniu įsitraukimu į studijų procesą bei teigiamesniu studijų aplinkos suvokimu.

14 lentelė. Slaugos studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo subskalių tarpusavio ryšiai

Kintamieji	Koreliacijos koeficientas	Reikšmingumo lygmuo
Kompetencija – dėstymas	0,390	< 0,001
Reikšmingumas – dėstymas	0,326	< 0,001
Poveikis – dėstymas	0,480	< 0,001
Kompetencija – klinikinė praktika	0,295	< 0,001
Reikšmingumas – klinikinė praktika	0,267	< 0,001
Poveikis – klinikinė praktika	0,318	< 0,001
Kompetencija – studijų programa	0,369	< 0,001
Reikšmingumas – studijų programa	0,293	< 0,001
Poveikis – studijų programa	0,343	< 0,001

Daugialypė regresinė analizė parodė, kad akademinio pasitenkinimo subskalės reikšmingai prognozuoja slaugos studentų įgalinimą ($F = 15,595$; $p < 0,001$) (žr. 15 lentelę). Modelis paaiškina 30,1 % įgalinimo variacijos ($R^2 = 0,301$). Nors dalis įgalinimo variacijos lieka nepaaiškinta, gauti rezultatai rodo, kad akademinės aplinkos aspektai turi reikšmingą vaidmenį formuojantis studentų įgalinimo jausmui. Analizuojant atskirų akademinio pasitenkinimo subskalių įtaką nustatyta, kad

statistiškai reikšmingą teigiamą poveikį įgalinimui turi dėstyto (β = 0,247; p = 0,018) ir išteklių (β = 0,239; p = 0,013) vertinimas. Tai reiškia, kad geresnis dėstyto kokybės vertinimas bei didesnis pasitenkinimas prieinamais studijų ištekliais yra susiję su aukštesniu slaugos studentų įgalinimo lygiu. Tuo tarpu klinikinės praktikos (β = 0,060; p = 0,563) ir studijų programos (β = 0,090; p = 0,426) vertinimai statistiškai reikšmingo poveikio neturėjo. Nors šios sritys buvo vertinamos palankiai, jų poveikis studentų įgalinimui šiame modelyje nebuvo pakankamai stiprus. Tai gali rodyti, kad vien teigiamas studijų programos ar klinikinės praktikos vertinimas savaime nėra pakankamas įgalinimo formavimuisi. Gauti rezultatai rodo, kad slaugos studentų įgalinimą labiausiai lemia dėstyto kokybė ir studijų išteklių prieinamumas, todėl akademinės aplinkos veiksniai yra svarbūs įgalinimo formavimuisi.

15 lentelė. Akademinio pasitenkinimo veiksnių įtaka slaugos studentų įgalinimui

Veiksny	Beta koeficientas	Reikšmingumo lygmuo
Dėstyto	0,247	0,018
Ištekliai	0,239	0,013
Klinikinė praktika	0,060	0,563
Studijų programa	0,090	0,426

4. REZULTATŲ APTARIMAS

Šio tyrimo rezultatai parodė, kad slaugos studentų įgalinimo lygis yra vidutinis. Aukščiausiai studentai vertino kompetencijos, o mažiausiai – poveikio komponentą. Tai rodo, kad studentai jaučiasi turintys pakankamai žinių ir gebėjimų, tačiau jų suvokiamas poveikis sprendimų priėmimui ar aplinkai yra mažesnis. Studentų kompetencijos jausmas yra svarbus veiksnys, susijęs su jų motyvacija, pasiekimais ir asmeniniu tobulėjimu. Mokslinėje literatūroje nustatyta, kad kompetencijos jausmą stipriai lemia aiškus dėstymas, kokybiški paaiškinimai, konstruktyvus grįžtamasis ryšys bei studentams tinkamo lygio užduotys [67]. Panašūs rezultatai gauti ir kituose tyrimuose: nustatyta, kad slaugos studentai save vertina kaip vidutiniškai įgalintus, o tai rodo pakankamą vidinį pasirengimą ir palankias mokymosi sąlygas [68]. Šešiose Europos šalyse atliktas tyrimas parodė, kad neseniai studijas baigusių slaugytojų psichologinis ir struktūrinis įgalinimas taip pat yra vidutinio lygio [16]. Tokie rezultatai leidžia manyti, kad nors studijų procese sėkmingai ugdomos profesinės kompetencijos, studentams gali trūkti galimybių aktyviau įsitraukti į sprendimų priėmimą ar jaustis reikšmingais klinikinėje aplinkoje. Literatūroje pabrėžiama, kad įgalinimas suteikia slaugos studentams žinių ir pasitikėjimo savimi, leidžiančio didinti jų autonomiją, ugdyti kritinį mąstymą ir profesines kompetencijas, taip pat gerinti pacientų priežiūros kokybę [12]. Todėl mažesnis poveikio komponento įvertinimas gali rodyti ribotas studentų galimybes įgyvendinti šiuos aspektus praktikoje. Tyrimo duomenys taip pat atskleidė, kad slaugos studentų akademinis pasitenkinimas yra aukštas visose vertintose srityse. Tai atitinka kitų tyrimų rezultatus, kuriuose akademinis pasitenkinimas taip pat vertintas per dėstymo, klinikinės praktikos, studijų programos ir išteklių komponentus [68]. Labiausiai studentai buvo patenkinti studijų programos organizavimu, santykinai mažiau – klinikinės praktikos aspektais. Tai gali rodyti, kad teorinė studijų dalis vertinama palankiau nei praktinis mokymas, o klinikinėje aplinkoje studentai gali susidurti su tam tikrais iššūkiais, pavyzdžiui, ribotu įsitraukimu ar nevienodomis mokymosi galimybėmis. Klinikinės praktikos metu studentų mokymosi patirtį ir pasitenkinimą reikšmingai lemia mokymosi aplinkos kokybė, įskaitant bendradarbiavimą su mentorais, palaikymą bei studentų įtraukimą į praktinę veiklą. Palaikanti ir struktūruota aplinka yra esminė sąlyga efektyviam mokymuisi klinikinėje aplinkoje [69]. Verta prisiminti, kad inovatyvūs klinikinio mokymo modeliai gali skatinti savarankiškumą. Taip pat, jie gali kelti iššūkių, susijusių su saugumo jausmu ar individualaus dėmesio trūkumu, todėl būtina užtikrinti subalansuotą palaikymą mokymosi procese [69]. Tai gali būti siejama su skirtingu mokymosi aplinkų pobūdžiu, kadangi praktinėje aplinkoje studentai susiduria su didesniu neapibrėžtumu, darbo krūviu ir ribotomis galimybėmis savarankiškai veikti. Panašiai ir slaugytojų tyrimuose nustatyta, kad darbo aplinkos struktūra, išteklių prieinamumas ir organizacinė kultūra turi reikšmingą įtaką profesinei patirčiai ir įgalinimui [70]. Tai gali būti susiję su literatūroje aprašomomis

galios struktūromis sveikatos priežiūros aplinkoje, kurios gali riboti studentų saviraišką, mažinti pasitikėjimą savimi ir trukdyti aktyviai įsitraukti į priežiūros procesą [12]. Analizuojant ryšį tarp įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo buvo nustatyta, kad tarp šių kintamųjų egzistuoja statistiškai reikšmingas vidutinio stiprumo teigiamas ryšys. Aukštesnis įgalinimo lygis siejasi su didesniu pasitenkinimu darbu ir geresne profesine savijauta. Tai aiškinama tuo, kad prieiga prie išteklių, informacijos ir palaikymo leidžia specialistams efektyviau atlikti savo funkcijas ir jaustis labiau įtrauktiems į darbo procesą [70]. Literatūroje aprašoma, jog įgalinti studentai įsisavina aukštesnio lygio kognityvinius įgūdžius ir patys labiau kontroliuoja savo mokymosi tikslų nustatymą, o tai, savo ruožtu, didina studentų pasitenkinimą studijomis. Todėl galima teigti, kad ten, kur įgyvendinama studentų įgalinimo politika, turėtų pastebimai padidėti studentų pasitenkinimas studijomis [49]. Šie rezultatai sutampa su kitų autorių tyrimais, kuriuose taip pat nustatyti statistiškai reikšmingi teigiami ryšiai tarp studentų įgalinimo ir akademinio pasitenkinimo įvairiose studijų srityse ($r = 0,26-0,37$; $p < 0,01$) [68]. Tai rodo, kad didėjant studentų įgalinimo lygiui didėja ir jų pasitenkinimas studijomis. Detalesnė analizė parodė, kad visos įgalinimo dimensijos yra teigiamai susijusios su visomis akademinio pasitenkinimo sritimis, o tai leidžia teigti, jog įgalinimas yra svarbus veiksnys, lemiantis teigiamą studijų patirtį. Panašiai ir kituose tyrimuose nustatyta, kad įgalinimas yra susijęs su dėstymu, klinicine praktika, studijų programa ir ištekliais [68]. Daugialypė regresinė analizė atskleidė, kad akademinio pasitenkinimo veiksniai reikšmingai prognozuoja studentų įgalinimą ir paaiškina apie trečdalį jo variacijos. Nustatyta, kad didžiausią įtaką įgalinimui turi dėstymo kokybė ir studijų išteklių prieinamumas, o klinikinės praktikos ir studijų programos vertinimai reikšmingos įtakos neturėjo. Šiuos rezultatus galima paaiškinti tuo, kad įgalinimą stiprina ne tik formalūs studijų aspektai, bet ir pats dėstymo procesas kaip aktyvi sąveika tarp dėstytojo ir studento. Literatūroje pabrėžiama, kad įgalinimas kyla iš abipusio bendradarbiavimo, grindžiamo palaikymu, įsitraukimu, grįžtamuju ryšiu ir prieiga prie išteklių. Tokia mokymosi aplinka skatina studentų pasitikėjimą savimi, kūrybiškumą ir aktyvų dalyvavimą studijų procese, todėl dėstymo kokybė ir studijų išteklių prieinamumas tampa esminiais įgalinimą formuojančiais veiksniais [71]. Prieiga prie išteklių, informacijos ir organizacinio palaikymo taip pat laikoma svarbiais įgalinimo komponentais. Tuo tarpu, studentai ar specialistai turintys galimybių tobulėti dažnai turės ribotą įsitraukimą į organizacinius procesus bei ribotą informacijos prieinamumą. Be to, reikšmingą vaidmenį atlieka neformalūs santykiai mokymosi ar darbo aplinkoje, kurie stiprina bendradarbiavimą, tarpusavio pasitikėjimą ir prisideda prie didesnio įgalinimo [70]. Tai rodo, kad akademinė aplinka, ypač dėstytojų veikla ir mokymosi ištekliai, yra esminiai įgalinimo formavimosi veiksniai. Literatūroje taip pat pabrėžiama, kad palanki, atvira ir palaikanti mokymosi aplinka bei prieiga prie išteklių yra būtinos sąlygos studentų įgalinimui [12]. Panašūs rezultatai gauti ir kituose tyrimuose – čia taip pat nustatyta, kad dėstymas yra vienas svarbiausių įgalinimą prognozuojančių veiksnių. Vis dėlto, skirtingai nei šiame tyrime, kituose

tyrimuose papildomai reikšmingą įtaką turėjo ir mokymosi orientacija bei lytis, o klinikinė praktika ir studijų programa reikšmingo poveikio neturėjo [68].

Vertinant demografinių veiksnių įtaką nustatyta, kad nė vienas iš analizuotų kintamųjų neturėjo statistiškai reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui. Įgalinimo lygis nesiskyrė reikšmingai pagal lytį, studijų kursą, studijų institucijos tipą ar gyvenamąją vietą, taip pat nenustatyta reikšmingų ryšių su amžiumi ar darbo patirtimi. Nors tyrimo imtis pasižymėjo tam tikrais demografiniais skirtumais, didžiąją dalį respondentų sudarė moterys, dauguma studentų buvo jauno amžiaus, studijavo universitetuose ir turėjo nedidelę darbo patirtį. Šie veiksniai statistiškai reikšmingos įtakos slaugos studentų įgalinimo lygiui neturėjo. Nustatyta, kad darbo patirtis didėjo kartu su studijų kursu, tačiau net ir vyresnių kursų studentų tarpe dažniausiai dominavo tik 1–3 metų patirtis. Taip pat, nepaisant skirtingų gyvenamųjų vietų ar studijų institucijų tipų, įgalinimo lygio skirtumų nenustatyta. Tai leidžia manyti, kad slaugos studentų įgalinimą labiau formuoja akademinės ir klinikinės aplinkos veiksniai, o ne individualios demografinės charakteristikos. Skirtingai nei šiame tyrime, kituose tyrimuose nustatyta, kad lytis gali turėti reikšmingą įtaką įgalinimui, o vyrai apskritai pasižymi didesniu įgalinimo lygiu. Šie skirtumai gali būti siejami su skirtingais sociokultūriniais kontekstais [68]. Nors kai kuriais atvejais buvo pastebimos tam tikros tendencijos, jos nepasiekė statistinio reikšmingumo lygmens, todėl galima teigti, kad įgalinimas yra labiau susijęs su akademinė aplinka nei su individualiais demografiniais veiksniais.

Apibendrinant galima teigti, kad slaugos studentų įgalinimas yra susijęs su jų akademinė patirtimi ir studijų kokybe. Didžiausią reikšmę įgalinimo formavimuisi turi dėstymo kokybė ir mokymosi ištekliai, o pats įgalinimas yra glaudžiai susijęs su studentų pasitenkinimu studijomis. Tai patvirtina literatūroje akcentuojamą požiūrį, kad įgalinimas yra svarbus ne tik studentų profesiniam augimui, bet ir pacientų priežiūros kokybei bei sveikatos sistemos efektyvumui [12].

Tyrimo hipotezė. Tyrimo hipotezė remiantis gautais rezultatais pasitvirtino, kadangi nustatytas statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys tarp slaugos studentų akademinio pasitenkinimo ir jų įgalinimo lygio. Tyrimo rezultatai parodė, kad didėjant akademiniam pasitenkinimui, didėja ir studentų įgalinimo lygis. Taip pat pasitvirtino hipotezė, kad slaugos studentų sociodemografiniai veiksniai neturi statistiškai reikšmingo ryšio su jų įgalinimo lygiu, nes reikšmingų skirtumų pagal lytį, amžių, studijų kursą, gyvenamąją vietą, darbo patirtį ar studijų institucijos tipą nenustatyta.

Tyrimo privalumai. Šio tyrimo privalumas yra tai, kad buvo nagrinėjama aktuali ir nepakankamai ištirta tema Lietuvos slaugos studijų ir sveikatos priežiūros kontekste. Pasirinktas kiekybinis aprašomasis skerspjūvio tyrimo dizainas leido objektyviai, sistemingai ir statistiškai pagrįstai įvertinti studentų įgalinimo lygį, akademinį pasitenkinimą bei jų tarpusavio sąsajas. Šis metodas suteikė galimybę vienu metu surinkti duomenis iš skirtingų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų ir palyginti įvairius akademinės aplinkos veiksnius. Tyrime buvo naudoti validuoti ir

tarptautinėje mokslinėje praktikoje plačiai taikomi instrumentai, pasižymintys aukštu patikimumu. Klausimynai buvo verčiami taikant vertimo ir atgalinio vertimo metodą bei iš anksto patikrinti pilotiniame tyrime, kas sustiprino duomenų kokybę ir instrumentų tinkamumą Lietuvos kontekste.

Tyrimo ribotumai. Duomenys buvo renkami savęs vertinimo klausimynais, todėl atsakymai priklausė nuo respondentų subjektyvaus vertinimo, nuoširdumo ir gebėjimo tiksliai įvertinti savo patirtį, kas gali turėti įtakos rezultatų objektyvumui. Be to, tyrime dalyvavo tik tam tikrų aukštųjų mokyklų studentai, todėl rezultatų negalima visiškai apibendrinti visiems Lietuvos slaugos studentams. Taip pat nebuvo vertinami kai kurie galimai svarbūs veiksniai, tokie kaip mentorystės kokybė, dėstytojų vadovavimo stilius ar praktikos vadovų kompetencijos, kurie taip pat gali turėti reikšmingą įtaką studentų įgalinimui. Skerspjūvio tyrimo dizainas leidžia įvertinti reiškinius tam tikru laiko momentu, tačiau nesuteikia galimybės analizuoti pokyčių laikui bėgant ar nustatyti priežastinių ryšių.

IŠVADOS

1. Vidutinis slaugos studentų įgalinimo lygis rodo, kad studentai jaučiasi turintys pakankamai profesinių žinių, gebėjimų ir pasitikėjimo savimi, tačiau jų suvokiamos galimybės aktyviai dalyvauti, priimti sprendimus ir daryti įtaką akademinėje bei klinikinėje aplinkoje nėra pakankamai stiprios.
2. Aukštas slaugos akademinis pasitenkinimo lygis rodo, kad studentai teigiamai vertina studijų kokybę, mokymosi organizavimą ir akademinę aplinką, tačiau klinikinėje praktikoje gali susidurti su didesniais iššūkiais, susijusiais su įsitraukimu, savarankiškumu ir palaikymu praktinėje aplinkoje, kadangi teoriniai studijų aspektai buvo vertinami palankiau nei klinikinė praktika.
3. Didesnis akademinis pasitenkinimas siejasi su stipresniu studentų įgalinimu, o didėjant studentų įgalinimo lygiui, didėja ir jų pasitenkinimas studijų aplinka. Tuo tarpu įgalinimo lygis nėra statistiškai reikšmingai susijęs su analizuotais demografiniais kintamaisiais, todėl studentų įgalinimą labiau formuoja akademinės ir klinikinės aplinkos veiksniai bei studijų patirtis, o ne individualios demografinės charakteristikos.
4. Svarbiausi akademinio pasitenkinimo veiksniai, susiję su didesniu studentų įgalinimu, yra dėstytojų kokybė ir studijų išteklių prieinamumas. Tai leidžia teigti, kad studijų proceso organizavimas ir mokymosi aplinka yra svarbiausi įgalinimą formuojantys veiksniai. Šie veiksniai siejami su aiškiu dėstymu, konstruktyviu grįžtamoju ryšiu, dėstytojų palaikymu bei prieiga prie informacijos ir mokymosi priemonių.

REKOMENDACIJOS

Remiantis gautais tyrimo rezultatais pateikiamos praktinės rekomendacijos Lietuvos aukštųjų mokyklų slaugos studijų programos dėstytojams, administracijai ir slaugos studentams bei mokslininkams ir tyrėjams:

Lietuvos aukštųjų mokyklų slaugos studijų programos dėstytojams ir administracijai:

1. Užtikrinti kokybišką studijų ir klinikinės praktikos integraciją bei palaikančią mokymosi kultūrą, stiprinant bendradarbiavimą tarp aukštųjų mokyklų ir praktikos įstaigų, plėtojant mentorystės sistemas ir diegiant inovatyvius mokymo metodus, tokius kaip simuliacinis mokymas ir tarpdisciplininiai projektai.
2. Svarbu sudaryti sąlygas studentams aktyviai dalyvauti studijų procese, įtraukti juos į studijų programų tobulinimą, sprendimų priėmimą ir grįžtamojo ryšio teikimą. Didesnis studentų įsitraukimas gali stiprinti jų poveikio jausmą, didinti pasitikėjimą ir skatinti aktyvesnį dalyvavimą akademinėje bei klinikinėje aplinkoje.

Slaugos studijų programų studentams rekomenduojama:

1. Aktyviau įsitraukti į klinikinės praktikos veiklas ir ugdyti savarankiškumą bei savirefleksiją, kritiškai vertinant savo žinias, gebėjimus ir patirtis bei aktyviai dalyvauti klinikinių sprendimų priėmimo procese, siekiant stiprinti profesinį pasitikėjimą ir didesnę įgalinimo jausmą klinikinėje aplinkoje.
2. Rekomenduojama aktyviai dalyvauti studijų kokybės gerinimo procese, teikiant grįžtamąjį ryšį dėstytojams ir praktikos vadovams bei stiprinant savo, kaip aktyvaus studijų proceso dalyvio, vaidmenį.

Mokslininkams ir tyrėjams:

1. Tikslinga plėtoti tyrimus, nagrinėjančius slaugos studentų įgalinimą, akademinį pasitenkinimą bei jų sąsajas su studijų ir klinikinės aplinkos veiksniais, įtraukiant didesnę ir įvairesnę Lietuvos slaugos studentų imtį. Tokie tyrimai galėtų prisidėti prie slaugos studijų kokybės, studentų gerovės ir mokymosi aplinkos tobulinimo.

LITERATŪRA

1. APA Dictionary of Psychology [Internet]. [žiūrėta 2026 m. kovo 22 d.]. Adresas: <https://dictionary.apa.org/>
2. Menon ST. Psychological empowerment: definition, measurement, and validation. *Can J Behav Sci.* 1999;31(3):161-4. doi:10.1037/h0087084
3. Ribeiro M, Sanches D, Barros S, Gonçalves M, Castro S, Oliveira T, ir kt. Structural empowerment of nurses in the hospital setting: a cross-sectional study. *Nurs Rep.* 2025;15(12). doi:10.3390/nursrep15120444
4. Monje-Amor A, Xanthopoulou D, Calvo N, Abeal Vázquez JP. Structural empowerment, psychological empowerment, and work engagement: a cross-country study. *Eur Manag J.* 2021;39(6):779-89. doi:10.1016/j.emj.2021.01.005
5. İnci K, İnci P, İnci S, İnci W, İnci A, Dragan I, ir kt. The academic environment: the students' perspective. *Eur J Dent Educ.* 2008;12:120-30. doi:10.1111/j.1600-0579.2007.00494.x
6. Rotem A, Bloomfield L, Southon G. The clinical learning environment. *Isr J Med Sci.* 1996;32:705-10.
7. Drageset J. Social support. In: Haugan G, Eriksson M, editors. *Health Promotion in Health Care – Vital Theories and Research* [Internet]. Cham (CH): Springer; 2021 [žiūrėta 2026 m. kovo 22 d.]. Adresas: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK585650/>
8. Kumpikaitė-Valiūnienė V, Duobienė J, Liubinienė V, Kasperiušienė J, Tandzegolskienė I. Impact of institutional support on educators' subjective well-being during the transition to virtual work due to COVID-19 lockdown. *J Manag Organ.* 2021:1-19. doi:10.1017/jmo.2021.60
9. Li T, Tien HLS, Wang J. Academic satisfaction and meaning in life: the mediating roles of personal growth initiative and career adaptability. *Educ Sci.* 2024;14(4). doi:10.3390/educsci14040436
10. Maslauskienė V, Želvienė V, Jurevičienė G, Cickevičiūtė-Rutkauskienė R, Grubevičienė L, Šakė D. Slaugos specialistų poreikio užtikrinimas [Valstybinis auditas]. Vilnius: Valstybės kontrolė; 2023. Valstybinis auditas Nr. ITE-2.
11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras. Dėl sveikatos priežiūros specialistų pritraukimo ir išlaikymo veiksmų 2024–2029 metų plano patvirtinimo [Internet]. Vilnius: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija; 2025 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d.]. Adresas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a002812238a611efb121d2fe3a0eff27>
12. Alexis O, Cooke J, Jennings S, Worsley AJ, Basupang NB. Empowering nursing students: a cross-sectional study. *Mediterr Nurs Midwifery.* 2025. doi:10.4274/MNM.2024.24204

13. Al-Niarat TF, Abumoghli F. Factors influencing nursing students' empowerment: a literature review. *Open J Nurs.* 2019;9(12):1240-51. doi:10.4236/ojn.2019.912090
14. Terkamo-Moisio A, Palonen M, Vaartio-Rajalin H, Peltonen LM, Partanen P, Leino-Kilpi H, ir kt. Structural and psychological empowerment of students obtaining continuing leadership education in Finland—a national survey. *Nurse Educ Today.* 2022;116:105456. doi:10.1016/j.nedt.2022.105456
15. Saka K, Amarouch MY, Ragala MEA, Btissame Z, Tahraoui A, El Achhab Y, ir kt. Psychometric properties of clinical learning environment inventory and its association with Moroccan nursing students' satisfaction: a PLS-SEM approach. *Belitung Nurs J.* 2023;9(1):86-95. doi:10.33546/bnj.2382
16. Visiers-Jiménez L, Kuokkanen L, Leino-Kilpi H, Löyttyniemi E, Turjamaa R, Brugnolli A, ir kt. Graduating nursing students' empowerment and related factors: comparative study in six European countries. *Healthcare (Basel).* 2022;10(5):754. doi:10.3390/healthcare10050754
17. Knevelsrud HC, Hetland J, Bakker AB, Krabberød T, Sørli HO, Espevik R, ir kt. Empowering leadership and employee work engagement: a diary study using self-determination theory. *Eur J Work Organ Psychol.* 2025;1(19). doi:10.1080/1359432X.2025.2594485
18. Hempel P, Zhang ZX, Han Y. Team empowerment and the organizational context: decentralization and the contrasting effects of formalization. *J Manage.* 2012;38:475-501. doi:10.1177/0149206309342891
19. Oliveira M, Andrade JR, Ratten V, Santos E. Psychological empowerment for the future of work: evidence from Portugal. *Glob Bus Organ Excell.* 2023;42(5):65-78. doi:10.1002/joe.22194
20. Alghamdi MS, Alhussain DRAA, Baker DROG. Empowerment in the healthcare context: concept analysis. *Saudi J Nurs Health Care.* 2022;5(9):176-81. doi:10.36348/sjnhc.2022.v05i09.001
21. Shah SJ, Goldin J. Empowerment. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 4 d.]. Adresas: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK430929/>
22. World Health Organization. First international conference on health promotion [Internet]. Ottawa: WHO; 1986 [žiūrėta 2026 m. kovo 4 d.]. Adresas: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/seventh-global-conference/community-empowerment>
23. Geoghan Marold SM, Strouse SM, Butcher D. Professional identity in nursing: a narrative review of the ISPIN definition and domains usage. *SAGE Open Nurs.* 2025;11:23779608251335240. doi:10.1177/23779608251335240

24. Broom C. Empowering students: pedagogy that benefits educators and learners. *Citizsh Soc Econ Educ*. 2015;14(2):79-86. doi:10.1177/2047173415597142
25. Alanazi FG, Alghamdi NS, Asiri MM, Asiri SM, Alshehri SH, Alabdulsalam MA, ir kt. Empowering critical nurses: exploring the connection between self-confidence, self-efficacy, and effective patient care. *Rev Contemp Philos*. 2023;22(1):2897-913.
26. Zimmerman MA. Psychological empowerment: issues and illustrations. *Am J Community Psychol*. 1995;23(5):581-99. doi:10.1007/BF02506983
27. Jokubauskaitė E, Lazauskaitė-Zabielskė J. Employees' psychological empowerment and its dimensions: theory and practice. *Manag Organ Syst Res*. 2015;74:67-83. doi:10.7220/MOSR.2335.8750.2015.74.5
28. Spreitzer GM. Psychological empowerment in the workplace: dimensions, measurement and validation. *Acad Manage J*. 1995;38(5):1442-65.
29. Kuprijanovienė I. Psichologinis įgalinimas organizacijoje kaip pedagogų skaitmeninio saviveiksmingumo veiksnys [magistro baigiamasis darbas]. Vilnius: Vytauto Didžiojo universitetas; 2025.
30. Li J, Wang L, Liu J, Cheng X. The impact of school empowerment on the mental health of left-behind children in China: exploring the mediating role of psychological empowerment. *BMC Psychol*. 2025;13:1001. doi:10.1186/s40359-025-03382-9
31. Pelletier J, Whichello R, Putnam A. The role of nursing empowerment: an integrative literature review [Internet]. *North Carolina Nursing Bulletin*; 2023 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d.]. Adresas: <https://www.ncbon.com/sites/default/files/documents/2024-03/ce-2023-the-role-of-nursing-empowerment.pdf>
32. Bhattacharya S, Narad A. Psychological empowerment-a mechanism for well-being of teachers: psychometric evaluation of a tool. *J Educ Health Promot*. 2024;13:392. doi:10.4103/jehp.jehp_1682_23
33. Han S, Liu D, Lv Y. The influence of psychological safety on students' creativity in project-based learning: the mediating role of psychological empowerment. *Front Psychol*. 2022;13. doi:10.3389/fpsyg.2022.865123
34. Chompukum P, Vanichbuncha T. Building a positive work environment: the role of psychological empowerment in engagement and intention to leave. *Behav Sci (Basel)*. 2025;15(2):131. doi:10.3390/bs15020131
35. Fei H, Zhang J, Xiang W, Qi H. The impact of student psychological empowerment on class stickiness. *Front Psychol*. 2025;16:1615370. doi:10.3389/fpsyg.2025.1615370
36. Tomaševičienė A. Transformacinės lyderystės, darbuotojų psichologinio įgalinimo ir pasitenkinimo darbu sąsajos [magistro baigiamasis darbas] [Internet]. Vilnius: Vilniaus

- universitetas; 2022 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 28 d.]. Adresas: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:192957681/index.html>
37. Al Ahmari R, Al Qannass S, Govallen P, Moorkan N, Homoud Z. The impact of nurses recognition and empowerment related to nurses job satisfaction at KFSH-D. *Open J Nurs.* 2023;13(2). doi:10.4236/ojn.2023.132006
 38. Cayaban ARR, Valdez GFD, Leocadio ML, Cruz JP, Tuppal CP, Labrague LJ, ir kt. Structural and psychological empowerment and its influencing factors among nursing students in Oman. *J Prof Nurs.* 2022;39:76-83. doi:10.1016/j.profnurs.2022.01.003
 39. Bhattacharya S, Narad A. Psychological empowerment-a mechanism for well-being of teachers: psychometric evaluation of a tool. *J Educ Health Promot.* 2024;13:392. doi:10.4103/jehp.jehp_1682_23
 40. Mbalinda SN, Najjuma JN, Mubuuke AG, Kamoga L, Musoke D. Understanding barriers to professional identity formation among current and recent graduates of nursing and midwifery in two universities in a low-resource setting: a qualitative study. *Res Sq.* 2023. doi:10.21203/rs.3.rs-3423723/v1
 41. Costa P, Sousa JP, Nascimento T, Cruchinho P, Nunes E, Gaspar F, ir kt. Leadership development in undergraduate nursing students: a scoping review. *Nurs Rep.* 2025;15(5):160. doi:10.3390/nursrep15050160
 42. Jankovska E. Slaugytojų lyderystės vaidmuo, teikiant savarankiškas ambulatorines konsultacijas pacientams [magistro baigiamasis darbas] [Internet]. Vilnius: Vilniaus universitetas; 2024 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 28 d.].
 43. Cattaneo LB, Chapman AR. The process of empowerment: a model for use in research and practice. *Am Psychol.* 2010;65(7):646-59. doi:10.1037/a0018854
 44. Fatmawati A, Prastya A, Ariyanti FW. The role and impact of self-determination in nursing students: a scoping review [Internet]. medRxiv; 2025 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 28 d.]. Adresas: <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2025.09.16.25335504v1> doi:10.1101/2025.09.16.25335504
 45. Rybakovaitė J. Psichologinis funkcionavimas ir įsitraukimas į tarnybą karinėse jūrų pajėgose: motyvacijos veiksnių vaidmuo [magistro baigiamasis darbas]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas; 2015.
 46. Rachmad YE. Empowerment theory. Cáceres Conquistadores Publicaciones Internacionales, Edición Especial. 2022. doi:10.17605/OSF.IO/WYMNZ
 47. Aykan E, Doğan S. Empowerment in nursing by systematic literature review and bibliometric analysis methods. *J Samsun Health Sci.* 2024;9(1):33-49. doi:10.47115/jshs.1228846

48. Chen H, Chen Y, Zheng A, Tan X, Han L. Factors related to professional commitment of nursing students: a systematic review and thematic synthesis. *BMC Med Educ.* 2025;25(1):248. doi:10.1186/s12909-025-06780-0
49. Li H. Empowering students: positive higher education strategies. *Front Psychol.* 2025;16:1561267. doi:10.3389/fpsyg.2025.1561267
50. Martínez R. Impact of empowerment and its influence on the academic performance of university students with disabilities. *Rev Gest Soc Ambient.* 2025;19:e012428. doi:10.24857/rgsa.v19n5-140
51. Ongcoy PJ, Tagare RJ. The role of social support in shaping students' goal achievement. *Int J Learner Divers Identities.* 2024;31:950-8. doi:10.5281/zenodo.11633160
52. Chen C, Bian F, Zhu Y. The relationship between social support and academic engagement among university students: the chain mediating effects of life satisfaction and academic motivation. *BMC Public Health.* 2023;23:2368. doi:10.1186/s12889-023-17301-3
53. Al-Niarat T, Abomoghli F. Relationship between Jordanian undergraduate nursing students' perception of empowerment and academic satisfaction: a descriptive study. *Open Nurs J.* 2023;17. doi:10.2174/18744346-v17-e230111-2022-157
54. Kikienė D. Ugdymo aplinkos fizinių veiksmų sąsaja su mokytojo subjektyvia vertinama darbo atlikimo kokybe bendrojo ugdymo mokyklose [magistro baigiamasis darbas]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; 2020.
55. Francis A, Clare L, Sabu A, Biju A, James A. Exploring the journey of empowerment: student nurses' perspectives in shaping their professional identity and future roles. *Brio Int J Nurs Res.* 2024;5(1):37.
56. Motsaanaka MN, Makhene A, Ndawo G. Clinical learning opportunity in public academic hospitals: a concept analysis. *Health SA Gesondheid.* 2022;27:1920. doi:10.4102/hsag.v27i0.1920
57. Salifu DA, Heymans Y, Christmals CD. Teaching and learning of clinical competence in Ghana: experiences of students and post-registration nurses. *Healthcare (Basel).* 2022;10(3):538. doi:10.3390/healthcare10030538
58. Žilionytė A, Stanislav S, Stirblienė J. Slaugos studentų sąveikos su mentoriais patirtys klinikinėje praktikoje. *Slauga Mokslas Prakt.* 2023;4(5):317. doi:10.47458/Slauga.2023.4.13
59. Ruihua L, Hassan NC, Qiuxia Z, Sha O, Jingyi D. A systematic review on the impact of social support on college students' wellbeing and mental health. *PLoS One.* 2025;20(7):e0325212. doi:10.1371/journal.pone.0325212
60. Malik A, Iqbal M, Sultan A. Impact of academic satisfaction on university students' academic achievement. *J Educ Soc Stud.* 2023;4:806-12. doi:10.52223/jess.2023.4341

61. Ramos AM, Barlem JGT, Lunardi VL, Barlem ELD, Silveira RS, Bordignon SS. Satisfaction with academic experience among undergraduate nursing students. *Texto Contexto Enferm.* 2015;24:187-95. doi:10.1590/0104-07072015002870013
62. Ma X, Mustapha S. Systematic literature review on academic satisfaction. *Front Humanit Soc Sci.* 2025;5:409-18. doi:10.54691/y4n94080
63. Khoo E, Kang S. Proactive learner empowerment: towards a transformative academic integrity approach for English language learners. *Int J Educ Integr.* 2022;18(1):24. doi:10.1007/s40979-022-00111-2
64. Pedro E, Leitão JC, Alves H. Students' satisfaction and empowerment of a sustainable university campus. *Environ Dev Sustain.* 2023;27:1175-98. doi:10.1007/s10668-023-03903-9
65. Grove SK, Gray JR, Burns N. *Understanding nursing research: building an evidence-based practice.* 6th ed. St. Louis (MO): Elsevier/Saunders; 2015. 547 p.
66. Pukėnas K. *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga.* Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija; 2009. 93 p.
67. Reymond NC, Nahrgang RG, Großmann N, Wilde M, Fries S. Why students feel competent in the classroom: a qualitative content analysis of students' views. *Front Psychol.* 2022;13:928801. doi:10.3389/fpsyg.2022.928801
68. Al Niarat T. Predictors of empowerment among undergraduate nursing students: a cross-sectional study. *SAGE Open Nurs.* 2024;10. doi:10.1177/23779608241286740
69. Bøe SV, Debesay J. The learning environment of student nurses during clinical placement: a qualitative case study of a student-dense ward. *SAGE Open Nurs.* 2021;7:23779608211052357. doi:10.1177/23779608211052357
70. Moura LN, Camponogara S, Santos JLGD, Gasparino RC, Silva RMD, Freitas EDO. Structural empowerment of nurses in the hospital setting. *Rev Lat Am Enfermagem.* 2022;28:e3373. doi:10.1590/1518-8345.3915.3373
71. Qamariah Z. Beyond language proficiency: raising awareness of women's empowerment through English language teaching. *Fonologi J Ilmuan Bhs Sastra Inggr.* 2024;2:58-68. doi:10.61132/fonologi.v2i2.641

PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Šimkonytė V, Sabaliauskas S, Šturienė R. Straipsnio publikacija tema – Slaugos studentų įgalinimo veiksmų apžvalga: nuo individualių iki organizacinių aspektų. Visuomenės sveikata, 2026. (Planuojama spauda 2026 rugsėjo mėn.).

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Pritarimas atlikti tyrimą

Elektroninio dokumento nuoroda

**VILNIAUS UNIVERSITETO
MEDICINOS FAKULTETAS**

Viktorijai Šimkonytei

**DĖL MEDICINOS FAKULTETO MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKOS KOMITETO POSĖDŽIO
PROTOKOLO IŠRAŠO IŠSIUNTIMO**

Siunčiame Medicinos fakulteto Mokslinių tyrimų etikos komiteto 2026 m. sausio 29 d.
Nr. 1.5.60 E-150000-KT-4 posėdžio protokolo išrašą.
PRIDEDAMA. 1 lapas.

Greta Zambžickaitė, el. p. greta.zambzickaite@mf.vu.lt

Viešoji įstaiga
Universiteto g. 3
01513 Vilnius

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 211950810

Fakulteto duomenys:
M. K. Čiurlonio g. 21, 03101, Vilnius
+370 5 239 8700, mf@mf.vu.lt
www.mf.vu.lt

**VILNIAUS UNIVERSITETO
MEDICINOS FAKULTETO
MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKOS KOMITETAS**

POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2026-01-29 Nr. 1.5.60 E-150000-KT-4
Vilnius

El. balsavimas vyko 2026 m. sausio 28-29 d.

Posėdžio pirmininkas VU MF SMI Visuomenės sveikatos katedros asistentė dr. Jelena Stanislavovienė.

Posėdžio sekretorius VU MF SMI vyr. specialistė Greta Zambžickaitė.

Posėdyje dalyvavo: VU MF SMI Slaugos katedros asistentė dr. Aldona Mikaliūkštienė, VU MF SMI Sveikatos etikos, teisės ir istorijos centro docentė dr. Aistė Bartkienė, VU MF SMI Reabilitacijos, fizinės ir sporto medicinos katedros docentė dr. Aurelija Šidlauskienė, VU MF SMI Optometrijos katedros docentas dr. Saulius Galgauskas, VU MF KMI Akušerijos ir ginekologijos klinikos docentė dr. Diana Bužinskienė, VU MF KMI Anesteziologijos ir reanimatologijos klinikos jaun. asistentas dr. Vaidas Vicka, VU MF BMI Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros asistentė dr. Rūta Morkūnienė, VU MF BMI Fiziologijos, biochemijos, mikrobiologijos ir laboratorinės medicinos katedros asistentė dr. Inga Bikulčienė, VU MF Odontologijos instituto docentė dr. Rasmūtė Manelienė. Kворumas priimti sprendimus buvo, nes posėdyje dalyvavo 10 narių iš 11.

4. SVARSTYTA. Išplėstinės praktikos slaugos magistrantūros studijų programos antro kurso Viktorijos Šimkonytės baigiamojo darbo tyrimo protokolo ir instrumento vertinimas.

NUTARTA. Studentės Viktorijos Šimkonytės baigiamojo darbo tyrimo protokolo ir instrumento turinys neprieštarauja vykdomojo tyrimo etikos normoms ir VU MF Mokslinių tyrimų etikos komitetas pritaria tyrimo instrumento naudojimui, pakoregavus tyrimo protokolą pagal teiktas Komiteto pastabas (pastabas darbo tyrėjui siunčia Komiteto sekretorius elektroniniu laišku).

VU MF Mokslinių tyrimų etikos komiteto
pirmininkė

dr. Jelena Stanislavovienė

Posėdžio sekretorė

Greta Zambžickaitė

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Vilniaus universitetas 211950810, Universiteto g. 3, 01513 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL MEDICINOS FAKULTETO MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKOS KOMITETO POSĖDŽIO PROTOKOLO IŠRAŠO IŠSIUNTIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2026-01-30 Nr. 1.5.81 Mr-150000-S-891
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Greta Zambžickaitė, Vyriausioji specialistė, Sveikatos mokslų institutas
Sertifikatas išduotas	GRETA ZAMBŽICKAITĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2026-01-30 13:44:35 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2026-01-30 13:44:44 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2024-11-07 17:38:38 – 2027-11-07 17:38:38
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Vilniaus universitetas, j.k. 211950810 LT", sertifikatas galioja nuo 2024-12-18 09:02:06 iki 2027-12-18 09:02:06
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avilys, versija 3.5.89
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2026-01-30 14:08:15)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2026-01-30 14:08:15 Dokumentų valdymo sistema Avilys

2 PRIEDAS. Mokinių įgalinimo skalė (angl. *Learner Empowerment Scale*, LES)

Niekada = 0

Retai = 1

Kartais = 2

Dažnai = 3

Labai dažnai = 4

Gairės. Atsakykite į teiginius, atsižvelgdami į lankomą pamoką _____. Įsivaizduokite pamokos metu susidariusią situaciją ar atmosferą. Atsakydami į kiekvieną iš žemiau pateiktų teiginių, remkitės šia skalė.

Poveikis

1. Galiu pakeisti tai, kaip vykdomos šios pamokos.
- *2. Galiu pasirinkti, kokiais metodais atlikti užduotis.
3. Norint, kad pamoka būtų sėkminga, svarbu, kad aš joje dalyvaučiau.
- *4. Šiose pamokose turiu laisvę rinktis iš įvairių galimybių.
5. Galiu daryti įtaką tam, kaip vyksta veikla šių pamokų metu.
- *6. Šių pamokų metu skatinami alternatyvūs mokymosi metodai.
7. Turiu galimybę padėti kitiems pamokų dalyviams mokytis.
- *8. Šių pamokų metu turiu galimybę priimti svarbius sprendimus.
9. Aš negaliu daryti įtakos tam, kas vyksta šių pamokų metu.
10. Aš sugebu sukurti palankią mokymosi aplinką šių pamokų metu.
11. Mano indėlis šiose pamokose yra visiškai nereikšmingas.
- *12. Galiu nuspręsti, kaip atlikti užduotis.
13. Galiu nulemti šiose pamokose vykstantį mokymosi procesą.
- *14. Šių pamokų metu neturiu galimybės rinktis.
15. Aš galiu daryti įtaką instruktoriui.
16. Šiose pamokose jaučiuosi vertinamas (-a).

Reikšmingumas

1. Šiose pamokose man pavestos užduotys yra asmeniškai reikšmingos.
2. Nekantrauju lankyti šias pamokas.
3. Šios pamokos yra kupinos įspūdžių.
4. Šios pamokos yra nuobodžios.
5. Šios pamokos yra įdomios.
6. Šiose pamokose man pavestos užduotys yra naudingos.
7. Šiose pamokose pateikiama informacija yra naudinga.
8. Šis kursas padės man pasiekti ateities tikslus.
9. Šiame kurse atliekamos užduotys yra laiko švaistymas.
10. Šios pamokos man nėra svarbios.

Kompetencija

1. Esu įsitikinęs (-usi), kad galiu tinkamai atlikti pavestas užduotis.
2. Jaučiuosi įbaugintas (-a) dėl to, ko iš manęs reikalaujama šių pamokų metu.
3. Turiu reikiamų įgūdžių, kad galėčiau sėkmingai mokytis.
4. Jaučiuosi nepajėgus (-i) atlikti užduočių per šias pamokas.
5. Tikiu, kad galiu pasiekti savo tikslus šių pamokų metu.
6. Tikiu savo gebėjimais sėkmingai mokytis šių pamokų metu.
7. Turiu pakankamą kvalifikaciją, kad sėkmingai mokyčiausi šiose pamokose.
8. Man trūksta pasitikėjimo savo gebėjimais atlikti užduotis šiose pamokose.
9. Šiose pamokose jaučiuosi labai kompetentingas (-a).

* žymi *a priori* pasirinkimo dimensijos elementą

3 PRIEDAS. Bakalauro studijų slaugos studentų akademinio pasitenkinimo skalė (angl. *Undergraduate Nursing Students' Academic Satisfaction Scale, UNSASS*)

Nr.	I subskalė: Mokymas(is) pamokose Šie klausimai skirti surinkti informaciją apie mokymosi patirtį pamokų metu (t. y. kursų paskaitas) pagal programą.	Visiškai sutinku	Sutinku	Sutinku iš dalies	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1	Galiu laisvai išreikšti savo akademinius ir kitus rūpesčius dėstytojams.					
2	Nesunku kreiptis į dėstytojus.					
3	Dėstytojai stengiasi padėti studentams, kai jų paprašoma.					
4	Dėstytojai stengiasi suprasti sunkumus, su kuriais galiu susidurti atlikdamas (-a) kursinius darbus.					
5	Dėstytojai paprastai yra pasiekiami po paskaitų ir darbo valandomis.					
6	Aš galiu laisvai išreikšti savo akademinius ir kitus rūpesčius administracijai.					
7	Dėstytojai yra sąžiningi ir nešališki, atsižvelgiant į jų elgesį su atskirais studentais.					
8	Dėstytojai teikia tinkamą grįžtamąjį ryšį apie studentų pažangą studijuojant kursą.					
9	Aš gaunu išsamų grįžtamąjį ryšį iš dėstytojų apie savo darbus ir rašytines užduotis.					
10	Yra lengvai prieinami kanalai, kuriais studentai gali išreikšti savo nusiskundimus.					
11	Dėstytojai yra pavyzdingi ir motyvuoja mane siekti geriausių rezultatų.					
12	Administracija rodo susirūpinimą studentais kaip asmenybėmis.					
13	Dėstytojai demonstruoja aukštą žinių lygį savo dalyko srityje.					
14	Dėstytojai skiria laiko išklaudyti ir (arba) aptarti klausimus, kurie gali turėti įtakos mano akademiniams rezultatams.					
15	Dėstytojai palieka gerą bendrą įspūdį.					
16	Paprastai man skiriama pakankamai laiko, kad suprasčiau tai, ką turiu išmokti.					

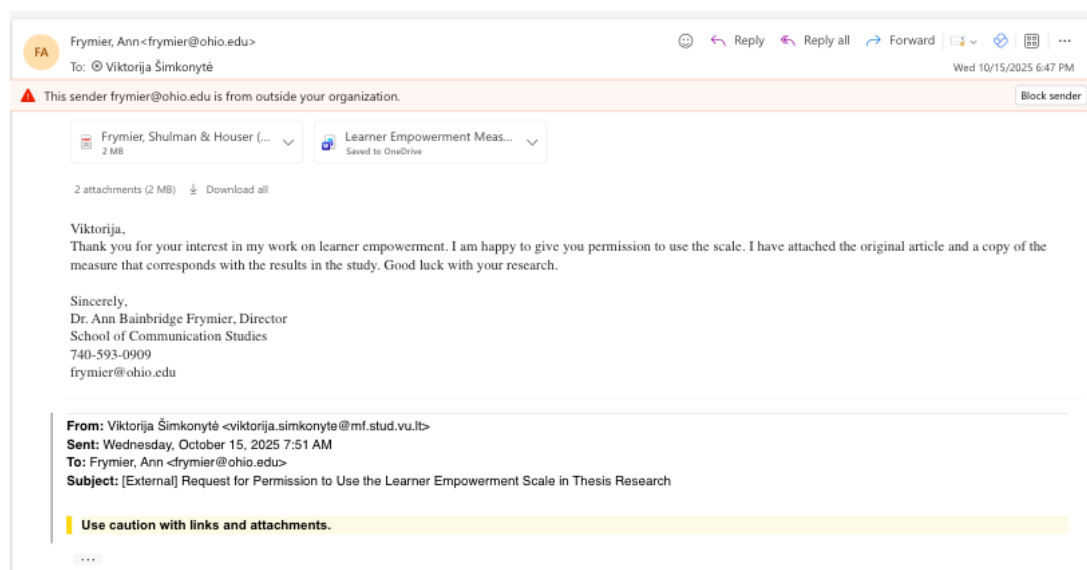
	II subskalė: klinikinis mokymas Šie klausimai skirti surinkti informaciją apie klinikinę patirtį vykdant programą.	Visiškai sutinku	Sutinku	Sutinku iš dalies	Nesutinku	Visiškai nesutinku
17	Klinikos instruktoriai yra prieinami ir leidžia studentams jaustis patogiai užduodant klausimus.					
18	Klinikos instruktoriai teikia grįžtamąjį ryšį tinkamu laiku ir nežemina manęs kitų (klasės draugų, personalo, pacientų ir šeimos narių) akivaizdoje.					
19	Klinikos instruktoriai yra atviri diskusijoms ir gerbia kitokias nuomones.					

20	Klinikos instruktoriai suteikia man pakankamai patarimų prieš man atliekant techninius veiksmus.					
21	Klinikos instruktoriai mano klaidas vertina kaip mokymosi dalį.					
22	Klinikos instruktoriai aiškiai paaiškina, ko iš manęs tikimasi klinikinės praktikos metu.					
23	Klinikos instruktoriai padeda man kritiškai įvertinti savo klientų poreikius.					
24	Klinikos instruktoriai priskiria man pacientus, kurie atitinka mano kompetencijos lygį.					
25	Klinikos instruktoriai pateikia man žodinį ir rašytinį grįžtamąjį ryšį apie mano klinikinę praktiką.					
26	Klinikos instruktoriai demonstruoja aukštą žinių ir klinikinės patirties lygį.					
27	Klinikos instruktoriai yra pasiekiami, kai to reikia.					
28	Klinikos instruktoriai suteikia pakankamai galimybių savarankiškai praktikuotis laboratorijoje ir klinikose.					
29	Klinikos instruktoriai skatina mane derinti teoriją su praktika.					
30	Skirtingų klinikų ir laboratorijų instruktorių nurodymai yra nuoseklūs.					
31	Dėstytojai elgiasi profesionaliai.					

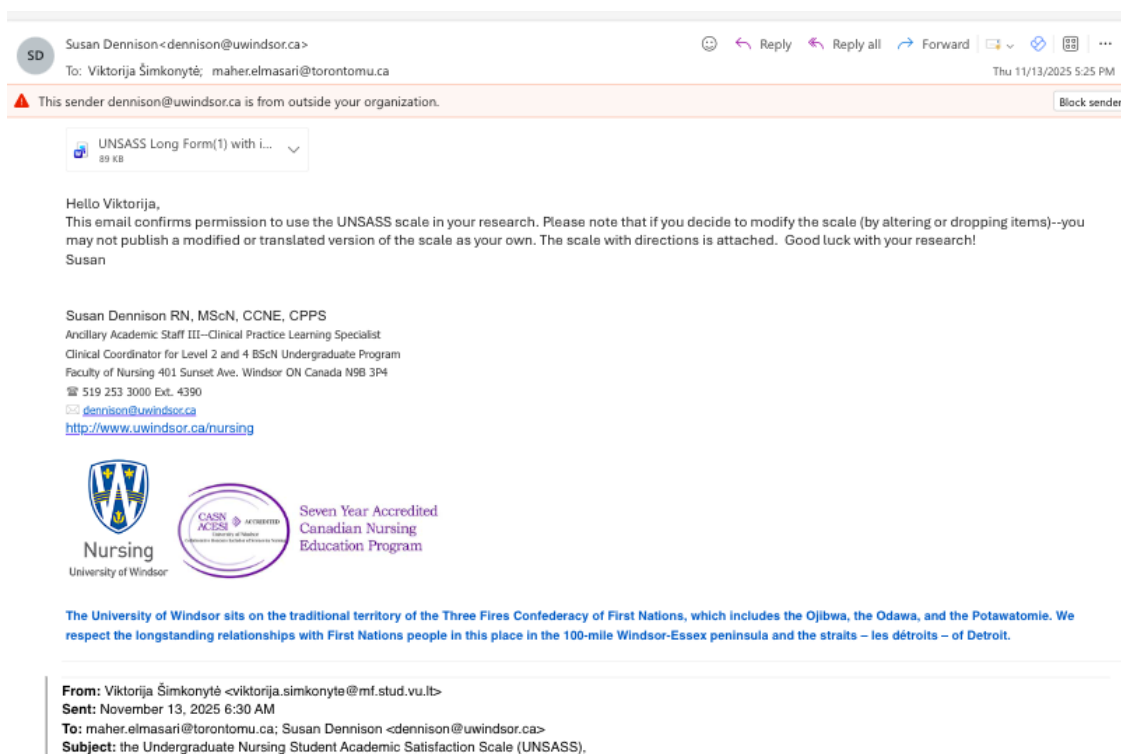
	III subskalė: programos struktūra ir įgyvendinimas Šie klausimai skirti išsiaiškinti, kaip vertinate programą ir jos įgyvendinimą.	Visiškai sutinku	Sutinku	Sutinku iš dalies	Nesutinku	Visiškai nesutinku
32	Programa sudaryta iš įvairių naudingų ir aktualiausių kursų.					
33	Programa padeda tobulinti mano analitinius įgūdžius.					
34	Dauguma programos kursų yra naudingi ir prisideda prie mano profesinio tobulėjimo.					
35	Mokymo kokybė pamokų metu yra tinkama ir naudinga.					
36	Paprastai turiu aiškią nuomonę apie tai, ko iš manęs tikimasi įgyvendinant šią programą.					
37	Programa skirta skatinti studentų komandinį darbą.					
38	Programa gerina mano problemų sprendimo ir kritinio mąstymo įgūdžius.					
39	Programos tikslas – akademinis meistriškumas.					
40	Baigęs (-usi) kursus, jaučiuosi pasitikintis (-i) savo gebėjimais spręsti klinikinės slaugos problemas.					
41	Dalyvaujant pamokose geriau suprantu medžiagą.					
42	Programos dėka galiu intelektualiai tobulėti.					
43	Apskritai, programos reikalavimai yra tinkami ir įvykdomi.					

	IV subskalė: pagalba ir ištekliai Šie klausimai skirti išsiaiškinti, kaip vertinate pagalbą ir išteklius, teikiamus vykdant programą:	Visiškai sutinku	Sutinku	Sutinku šios dalies	Nesutinku	Visiškai nesutinku
44	Sekretorės (-iai) yra rūpestingos (-i) ir paslaugios (-ūs).					
45	Sekretorės (-iai) elgiasi profesionaliai					
46	Klinikų ir kompiuterinėse laboratorijose teikiama pagalba yra lengvai prieinama.					
47	Kompiuterinės ir klinikinės laboratorijos yra gerai įrengtos, jose dirba pakankamas skaičius darbuotojų, jos yra lengvai prieinamos.					
48	Patalpos (klasės, klinikinės ir kompiuterinės laboratorijos) palengvina mano mokymąsi.					

4 PRIEDAS. Leidimas naudoti mokinių įgalinimo (LES) skalę

5 PRIEDAS. Leidimas naudoti Bakalauro studijų slaugos studentų akademinio pasitenkinimo (UNSASS) skalę

6 PRIEDAS. Poreikio atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą nustatymo klausimynas.

POREIKIO ATLIKTI POVEIKIO DUOMENŲ APSAUGAI VERTINIMĄ NUSTATYMO KLAUSIMYNAS

Tyrimo pavadinimas

	Jei ketinate tvarkyti asmens duomenis ¹ ir atsakėte teigiamai į vieną ar kelis šio klausimyno klausimus, prašome kreiptis į padalinio administraciją dėl konsultacijos atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą ^{II} .		
Eil. Nr.	Asmens duomenų tvarkymo atvejai:	Taip	Ne
1.	be subjektų sutikimo		✓
2.	pažeidžiamų ^{III} grupių asmenų duomenys		✓
3.	asmens kodai		✓
4.	didesnės, nei 1% Lietuvos gyventojų populiacijos duomenys		✓
5.	biometriniai arba genetiniai duomenys		✓
6.	vaizdo stebėjimo įrašai patalpose ar teritorijose, kurios nėra valdomos Universiteto		✓
7.	vaizdo su garsu arba pokalbių (telefonu ar panašiai) garso įrašai		✓
8.	duomenų tvarkymas panaudojant anksčiau tyrėjo nenaudotas technologijas		✓
9.	Nepilnamečių asmeninių aspektų vertinimas (etninė kilmė, pažangumas, sveikata, pažiūros ir kt.)		✓
10.	darbuotojų vaizdo stebėjimas kontrolės tikslais		✓
11.	sprendimų priėmimas automatizuotu būdu		✓
12.	subjektų vietos nustatymo duomenys		✓
13.	privati korespondencija, laiškai, elektroniniai laiškai, socialiniai tinklai ir kt.		✓
14.	perdavimas į trečiąsias valstybes ^{IV}		✓

Su tyrimo protokolu susipažinau ir pritariu tyrimo protokolo teikimui VU MF Mokslinių tyrimų etikos komitetui vertinti.

Darbo vadovas

(vardas, pavardė, data)

(parašas)

Šis supaprastintas klausimynas yra parengtas vadovaujantis Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2019 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. IT-35 (1.12.E) patvirtintu Duomenų tvarkymo operacijų, kurioms taikomas reikalavimas atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą, sąrašu. Galutinį sprendimą dėl formalios PDAV procedūros poreikio po konsultacijos priims Universiteto administracija.

¹ asmens duomenys – bet kokia informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas); fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma pagal identifikatorių, kaip antai vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius.

ⁱⁱ Poveikio duomenų apsaugai vertinimas (toliau – PDAV) –2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento) (OL 2016 L 119, p. 1) 35 straipsnyje nustatyta atskaitomybės priemonė (Reglamento 5 str.), skirta duomenų tvarkymo operacijai aprašyti ir tokios duomenų tvarkymo operacijos reikalingumui ir proporcingumui įvertinti, padedanti valdyti pavojų, kuris fizinių asmenų teisėms ir laisvėms kyla dėl asmens duomenų tvarkymo, įskaitant pavojaus įvertinimą ir nustatant šio pavojaus pašalinimo priemones.

ⁱⁱⁱ Pagal Europos Sąjungos direktyvą 2013/33/ES, pažeidžiamais asmenimis laikomi tokie asmenys kaip nepilnamečiai, žmonės su negalia, vyresnio amžiaus žmonės, nėščios moterys, nepilnamečius vaikus turintys vieniši tėvai, prekybos žmonėmis aukos, sunkiai sergantys, psichikos sutrikimų turintys asmenys, taip pat asmenys, kurie patyrė kankinimus, išprievartavimą ar kitokias sunkaus psichologinio, fizinio arba seksualinio smurto formas. Kituose teisės aktuose įvardinamos kitos pažeidžiamų asmenų grupės. Pavyzdžiui žiūrėkite Lietuvos Respublikos biomedicininio tyrimų etikos įstatymo 6 str. 6 straipsnis. Pažeidžiami asmenys ir jų interesų apsauga

1. Pažeidžiamais asmenimis, kurių sutikimui dalyvauti biomedicininiam tyrime gali turėti įtakos išorinės aplinkybės ar kurie iš dalies ar visiškai nesugeba apginti savo interesų, laikomi:

- 1) asmenys, kurie dėl sveikatos būklės negali būti laikomi gebančiais protingai vertinti savo interesus;
- 2) vaikai;
- 3) studentai, jeigu jų dalyvavimas biomedicininiam tyrime susijęs su studijomis;
- 4) asmenys, gyvenantys socialinės globos įstaigose;
- 5) kariai jų tikrosios karinės tarnybos metu;
- 6) sveikatos priežiūros įstaigų, kuriose atliekamas biomedicininis tyrimas, darbuotojai, pavaldūs tyrėjui;
- 7) laisvės atėmimo vietų įstaigoje ir laikinojo sulaikymo vietose esantys asmenys.

^{iv} Trečiosios valstybės pagal BDAR kontekstą yra šalys, kurios nepriklauso [Europos Sąjungai](#) arba [Europos Ekonominės Erdvės](#). Taip pat yra kitų valstybių sąrašas, dėl kurių Europos Komisija priėmusi atskirus [adekvatumo sprendimus](#), kada leidimo perduoti duomenis į tą šalį nereikia.